

Hårda bandage i Himalaya

Hårda bandage i Himalaya.

(Somliga envisas med att kalla mina resor i Indien för "semester". Det är väl ändå lite väl eufemistiskt. Visserligen kan man ha tur ibland, så att en hel resa lyckas bevaras kliniskt ren från allt oönskat och fylld av enbart positiva upplevelser, men i praktiken är detta blott en nåd att stilla bedja om för döva öron. Av mina 11 resor i Himalaya kan endast tre av dem hänföras till denna kategori - alltså inte mer än 27%. (Det var höstresan '95, Kailasresan '97 och årets Ladakhresa.) Chanserna är betydligt större att man exempelvis drabbas av någon ohejdbar dysenteriförgiftning som kan pågå i sex månader efteråt eller någon klassisk indisk virusförkylning som berövar en både röst, aptit och lust att leva utom diverse bieffekter såsom oförmåga att svälja utan akuta smärtor i månader, olycksfall i form av störtning utför berg eller tågkollision, buss i diket eller något annat sådant. Jag har exempelvis ännu aldrig lyckats med att gå upp för ett berg i Himalaya utan att genast råka ut för en omedelbar drastisk broms i form av total panikartad skitenöd. Alltså ingen semester, utan bara risk för livet och mer därtill: Det hela är ingenting annat än rysk roulette, som man överlever om man har tur.

För övrigt, ju mindre sagt om dessa sidoeffekter av resan, desto bättre, ty det är aldrig för deras skull som man reser till Indien.)

1. Ridöppning.

När jag återkom från Ladakh hade jag 150 pund över, och mitt visum gällde ännu i fyra månader. Även min gammaglobulinspruta skulle vara i ännu fyra månader. Ladakhresan var en så berusande succé, att det var bara att omgående boka in sig på en ny indisk Himalayaresa för november. Jag hade ju heller inte varit på min reguljära rundresa till Nepal och Sikkim på två år.

Det enda som resulterade i betänkligheter var ett sällsamt fenomen i oktober. Ända sedan 1984 har jag lidit av ständigt återkommande magsårproblem, som alltid saboterat min verksamhet, och bästa boten hade alltid varit att resa bort. I september reste jag inte söderut till Grekland och Italien som jag brukar utan stannade hemma och arbetade i stället, varpå jag omedelbart straffades med nya magsårssviter. För första gången någonsin tvingades jag börja medicinera, och efter bara några dagar med Losec försvann plötsligt alla symptomen. Plötsligt var jag alldeles frisk och kunde sätta i gång med att börja stressa på allvar. Och då skulle min Indienresa äga rum den 23 oktober lagom till Diwalihögtiden, mitt i säsongen, mitt i min som mest uppskruvade arbetsverksamhet. Och det var bara att säga som Ingemar Stenmark när han tog sina guldmedaljer: "Det var bara till å åk!"

I Stockholm skulle jag möta min mor, som skulle komma hem från Amerika, men hon kom inte. Varje dag väntade man på helspänn att hennes nyckel skulle komma och rassla i entrédörren, tills man fick veta att hon skulle anlända dagen efter min avresa. Det var bara till å åk'.

En annan intressant ingrediens i resan var att jag för första gången hade skaffat mig en hotmail-adress, med vilken jag kunde hålla kontakt med vem som helst från utlandet genom Internet för en okänd kostnad. 65 adresser hade jag med mig i bagaget, och det ska bli intressant att se hur många som kommer till användning.

Och visst var det skönt att lämna Skandinavien och västvärlden mitt i den nya Palestinakrisen och de nya skandalerna kring Ericsson. Nokia hade gjort en kupp och presenterat sin positiva delårsrapport en vecka för tidigt enkom för att förekomma Ericssons delårsrapport: en psykologiskt viktig manöver, som gav just det resultat Nokia hade hoppats på: Nokias aktier sköt i höjden, och när Ericssons rapport kom dagen efter var börserna inte alls lika nöjda. Ericssons resultat var inte lika bra,

Nokia hade skämt bort börsen, och Ericssons sjönk som stenar, egentligen helt utan anledning, ty även Ericssons resultat var lysande.

Värre var det med Palestina. Den gamle höken Ariel Sharon hade gjort sig skyldig till en klumpig utmaning mot palestinierna med att självsvåldigt besöka tempelberget, islams heligaste plats, under de judiska helgerna. Detta hade retat palestinierna till ett fullständigt sanslöst raseri, och det kastades stenar mot israeliter över hela Israel. Dessa försvarade sig med att skjuta skarpt, och så började den gamla onda våldscirkeln skena i gång igen utan någon lösning i sikte, så länge palestinierna fortsatte ursinnigt kasta stenar. Detta dominerade varenda nyhetsutsändning, och man fick nog redan de första dagarna. Våldsspiralen satte i gång för full fart den 28 september, Estoniadagen. Just omkring de dagarna inträffade tre färjeolyckor i Grekland, av vilka en sjönk med många ombordvarande. Allt sådant elände kunde man kanske lämna bakom sig med att resa till Indien.

Det var två år sedan sist på Sjeremetjevo. Stolarna på restaurangen hade bytts ut, de mjuka fina gamla hade ersatts med fula nya hårda, och numera fick man som transitpassagerare bara ett mål mat gratis där hur länge man än måste vänta. Läget i Ryssland hade uppenbarligen blivit hårdare.

Det inträffade ju en olycka med ubåten Kursk den 12 augusti, varvid 118 sjömän följde henne i djupet i brist på valmöjligheter. Detta var en utomordentlig katastrof för Ryssland, för Kursk var deras största, modernaste och finaste ubåt. Tjetjenerna tog på sig skulden och menade att det var hämnden för alla de oskyldiga kvinnor, barn och åldringar som ryssar vållat döden för i Tjetjenien. Tjetjenierna tog på sig skulden utan att tekniskt förklara hur det hade gått till, deras förklaring verkade långsökt och velig, så sannolikt var det ändå inte de.

Det enda målet man fick på Sjeremetjevo bestod av vattnig slarvsoppa med några förkrympta kålstrimlor till sallat samt bröd utan smör. Det kunde inte bli bättre. Det ryska köket tycks bestå av systematisk svältodling.

Flygplanet var för en gångs skull fullt med skrikande ungar. Ju mindre barnen är, desto mindre uppskattar de att flyga i luften. En stackars ettåring i sätet framför mig grät otröstligt och outtröttligt hela vägen från Moskva till Delhi utan att röstresurserna någonsin tog slut.

Utom hinduer och ryssar på planet var det mycket skandinaver - svenskar, danskar och finnar men inga norrmän – polacker, italienare och få européer av den vanliga sorten. Jag satt mellan en polack som bodde i Wien och en italienare från Brescia. En stor dansk familj med två små gossar satt framför mig. Stämningen på planet var god, och kaptenen fick spontana applåder för en ovanligt perfekt mjuklandning.

Bussen in till Delhi var fullproppad, och man fick stå större delen av vägen, men vad gjorde det så länge man kom fram till busstationen - där man kunde slappna av, äta, dricka te, köpa bananer, läsa och sova, tills bussen till Dharamsala skulle gå. Man var hela tiden väl underhållen och upppassad av världens välvilligaste skoputsarpojkar, teförsäljare och andra hjälpredor. Man var som hemma direkt.

Sedan var det bara att sätta sig på bussen. Festen kan börja. Get ready for the show. Fasten your seatbelts. Man var tillbaka på de indiska tiljorna.

2. Johannes uppenbarelse.

Aldrig tidigare hade bussen från Dharamsala till McLeod Ganj varit så proppfull. Det var mest unga munkar och nunnor, och de nästan klättrade på varandra för att få plats.

Vädret var idealiskt. Aldrig hade solen strålat så över McLeod Ganj, och det hade varit så i veckor redan, sade min värdinna. Det bådade gott för min vistelse.

Emellertid chockerades jag av Johannes uppenbarelse. Aldrig hade han sett så sliten och härjad ut. Plötsligt hade han åldrats nästan till oigenkännlighet.

"Du kommer hit samtidigt som Dalai Lama. Men du ser trött ut," sade han.

Det förklarade för mig den massiva folkrörelsen i McLeod Ganj. Dalai Lama hade samma dag kommit hem från sin senaste resa. Därför skulle alla upp till McLeod Ganj för att uppleva honom, och därför var allt liv och rörelse i hela staden. Samtidigt skulle Diwalifesten just börja.

Att jag såg trött ut berodde på att jag rest non-stop Stockholm-Moskva-Delhi-Dharamsala-McLeod Ganj under exakt två dygn utan någon säng eller riktig sömn på vägen. Men han såg värre ut. Han såg uppspliten och nästan färdig ut. Jag sade det till honom.

"Jag är ledsen att jag inte kunde möta upp dig här i augusti. Det var alla massakrerna och striderna i Kashmir. Tyvärr förblir jag ohjälpligt förankrad även i muslimernas problem. Därför är det en sådan lättnad att ta time out hos buddhister ibland. Det är rena semestern."

Han berättade om de ohyggliga problemen i den muslimska världen idag. Det var inte bara det eviga inbördeskriget i Kashmir och det ännu evigare inbördeskriget i Afghanistan, det var också de ständigt värre konflikterna i Öst-Turkestan och Tadzjikistan och bortom Centralasien mot väster den nya Palestinakonflikten och Iraks och Libyens nya krav på heliga krig.

"Det är populärt att jämföra palestiniernas situation med tibetanernas, men det är helt fel. De äger ingenting gemensamt. Palestinierna har aldrig någonsin haft ett eget land, de var alltid under turkar eller araber, de har ingen historia att stödja sina krav på, medan tibetanerna både har en lång och ärorik historia bakom sig och ett land som alltid varit deras och egentligen aldrig kinesernas. Kina har ingenting i Tibet att göra, medan Israel är judarnas naturliga hemland och alltid har varit det, och de har aldrig haft något annat. Araber och turkar och alla andra tänkbara folk, från greker och romare till kristna, var inkräktare och ockupanter av deras land, och de ockuperade aldrig någon annans.

Naturligtvis förstår jag palestinierna, och naturligtvis är det synd om dem. De har rätt att kasta stenar. Ingen kan i längden förväntas uppskatta att bli behandlade som ett andra rangens folk där de ändå lever och alltid har levat. Palestinierna började konflikten, men Israel bad om den, vare sig det var medvetet eller inte. Den gamle höken Ariel Sharon hade ingenting på Tempelberget att göra, som är arabernas heligaste område. Han visste att hans besök där skulle vara en utmaning. Han var fräck och odiplomatisk. I bästa fall var han för gammal för att riktigt veta vad han gjorde. Men Palestinierna inledde sitt våld först när han avlägsnat sig därifrån. Då började skjutandet och dödandet från deras sida, medan israelerna naturligtvis såg sig tvungna att försvara sig. Ack, båda parterna skulle ha mycket att lära sig av Gandhis och Dalai Lamas icke-vålds-princip, den enda politik idag som inte kan misslyckas i längden.

Och så är våldet i gång igen i Israel, och båda sidorna passar på att i Guds namn odla sitt hat, sin brutalitet och sitt barbari igen. För vad är väl vrede om inte rent barbari och vanvett? Ingenting gott kan komma av detta. Båda sidorna är som anfrätta av samma sinnessjukdom och förblir galna då de menar sig ha rätt till att vara det i Guds namn. Det är nästan så att total ateism framstår som den enda vettiga lösningen.

Som tur är finns då buddhismen med sin gyllene medelväg, den enda förnuftiga religionen, som egentligen inte är någon religion utan bara en filosofi grundad på sunt förnuft. Men situationen för buddhismen är utomordentligt tragisk. För bara tusen år sedan var hela Indien inklusive Kashmir och ända upp till Afghanistan buddhistiskt. I alla dessa tre länder formligen utrotades buddhismen av hinduistisk och muslimsk fundamentalism, som om förnuftet skulle ha varit något skadligt och

fanatism och vidskepelse något bättre. Du vet hur de muslimska militanterna i somras sköt ner tre buddhistiska munkar i Rangdum helt utan vett eller orsak. Så agerar muslimer helt impulsivt och nyckfullt utan att tänka sig för och drar sig aldrig för att ta till våld, och när de en gång börjat med våldet kan de inte sluta med det, ty islam berättigar och predikar våld. Det är den enda religion som gör det. Judendomen gjorde det också från början, men den har åtminstone vuxit ifrån det.

Så vad ska vi göra med islam? Det finns egentligen bara en sak att göra: att lägga ner hela den förbannade religionen. Dess enda nytta är dess mycket förnuftiga renlighetsföreskrifter och politiskt som anledning till subversiv verksamhet mot Kina. Om inte islam förenade uigurerna i Turkestan skulle de inte ha någon chans mot Kina. Som det är nu får de hela tiden mera stöd från Kazakstan, Tadzjikistan, Afghanistan och andra muslimska grannländer inklusive Turkiet, och därmed har de ingen anledning att ge upp.

Så programmet är, att så fort kommunist-Kina har fallit, så gäller det att se till att islam faller som enbart skadlig världsreligion, vilket den kommer att göra lika säkert som att kommunist-Kina kommer att falla."

"Och du tänker åstadkomma det?"

"Jag är inte ensam. Det ligger i alla förnuftiga människors intresse."

Men han var trött och sliten, och han medgav att han när som helst kunde ta slut. "Om jag en dag försvinner någonstans i Kashmir, norra Pakistan, Tadzjikistan eller Turkestan, så förundra dig inte. Det vore det mest logiska slutet på min verksamhet, och det skulle inte spela någon roll om det var en kines eller en muslim som i misstag hade dödat mig."

Mot 5-tiden på kvällen uppstod det väldiga folksamlingar längs McLeod Ganjs huvudgata. Johannes förklarade för mig att Dalai Lama var i antågande. "Om du vill se honom har du chansen nu," sade han. Givetvis var jag intresserad.

Vi ställde oss vid sidan av gatan och väntade. Efter en halvtimme kom han. Först kom det en eskorterande militärjeep full med grannröda flaggor. Det var nästan löjligt. Det hade kunnat vara en kinesisk kommissariebil. Men i bilen bakom kom Dalai Lama själv sittande till höger i framsätet. Bilen var täckt och glasen antagligen skottsäkra, men man såg honom ändå tydligt i helfigur, och han gjorde ett ytterst sympatiskt och ödmjukt intryck, då han försökte hälsa alla på vägen. Det intryck han gav var nästan älskligt. Han kom direkt från en resa i Nordirland efter besök i Ungern, Slovakien och Tjeckien och verkade inte alls trött eller gammal. Dock kände man även hela Tibets tragedi genom honom, som han personligen mer än någon annan personifierar: en bottenlös sorg under en yta av intelligent filosofi och behärskad genom en ödmjukhet utan gränser, resultatet av vilket är den oemotståndliga älskligheten.

3. Johannes om det esoteriska.

Följande dag verkade han i bättre form, och vi begav oss upp till Triund tillsammans. Det hörde ju nästan till traditionen.

På vägen upp kom vi att tala om det esoteriska, och jag utbad mig en allmän mening därom av honom.

"Så fort jag bara hör ordet reagerar jag instinktivt emot det, och jag känner hur mina igelkottaggar reser sig. Bara ordet med dess innebörd innebär en dom över hela fenomenet. 'Esoterisk' betyder 'endast för de utvalda'. Det är alltså ingenting för hela mänskligheten utan bara för några få enskilda personer, ett utvalt sällskap, en elit. I motsats till Bibeln, Homeros, Dante, Shakespeare och alla världsförfattare utesluter alltså esoteriken från början den stora publiken och begränsar därmed sina egna möjligheter. Det är alltså ingenting för vanligt folk utan bara för snobbar.

Och vad har esoterikerna egentligen att komma med? Det har jag alltid undrat. Det fanns väl egentligen ingen esoteriker före Madame Blavatsky, och hennes verksamhet har resulterat i ett slags etablerat professionellt flummeri, vanligen med drogmissbruk och anarki som förtecken. Madame Blavatskys mammutböcker är imponerande, men det finns ingenting konkret i dem. Hon ägnade en stor del av sitt liv åt att röka hasch, och det var troligen därifrån hon fick alla sina föreställningar. Alla knarkare är mytomaner, och deras tendens till att fantisera tilltar och utvecklas i takt med att de förlorar kontakten med verkligheten. Naturligtvis kan ingen bevisa att Madame Blavatskys fantastiska utsagor om Atlantis, Mu, Lemuria och andra hypotetiska civilisationer från för mer än 20 eller 100,000-tals år sedan är ren lögn och dikt och bara myter, det kan mycket väl hända att de har funnits, men saken är den, att hon är fullständigt renons på bevis. Hon har inte ett enda vetenskapligt faktum som bevis för sina hypoteser, och ändå presenterar hon dem lika tvärsäkert som om allt var lika klart bevisat som pyramidernas existens. Det finns ingen esoterisk vetenskap. Det finns bara esoteriskt flummeri.

En annan av esoterikernas stora profeter säger de att var Pythagoras. Vem var då Pythagoras? En filosof för mer än 2500 år sedan och mycket framstående som sådan, ett matematiskt geni som spekulerade i själavandring. Det är allt man vet om honom. Han har inte lämnat en enda skrift efter sig. Ändå påstår esoterikerna tvärsäkert att det var Pythagoras som instiftade esoteriken och att han redan behärskade hela systemet och hela den esoteriska kunskapen, som sedan praktiskt taget ingen mer hade mellan Platon och Madame Blavatsky förrän hon plötsligt upptäckte på telepatisk väg att han hade haft den och egentligen ingen annan. Vad har de för bevis för sådana utsagor? Inte ett enda.

Och samtidigt gör dessa esoteriker anspråk på att kunna tvärsäkert hävda att Jesus aldrig har funnits och att hela Gamla Testamentet bara är en sagobok. Redan Poul Bjerre på sin tid propsade på att hela den kristna kyrkan borde skrotas då den ändå bara var bluff och båg, som om han var en annan ny och bättre Martin Luther. Vad är det för mening med sådana rent destruktiva infall? Enligt min uppfattning ägnar sig esoterikerna åt krampaktiga försök att skrota Bibeln och kristendomen just för att där finns allt det som de själva saknar: historisk underbyggnad, konkreta fakta, uråldriga kontinuerliga traditioner, en egen kultur och rentav en Gud. Jag har aldrig mött en esoteriker som förklarat sig tro på Gud.

Och vad är det för människor som i allmänhet ägnar sig åt esoterik? De är i allmänhet välbeställda, rika och lata goddagspiltar och blåstrumpor från socialgrupp ett. Inga esoteriker har kommit från folkets breda massa, från sådana bottenkikt som framfödde en Charlie Chaplin, en Christopher Marlowe (enligt mig författaren till alla Shakespeareverk), en Anton Tjechov, en Bach, Beethoven eller Brahms, en Fröding eller Strindberg, en Homeros eller Sokrates. För mig framstår de flesta esoteriker som hopplöst inbilska snobbar, som använder så kallad esoterik som medel för att förhäva sig själva av renaste fåfänga.

Och man kan inte bara stryka ett streck över hela Bibeln, som de vill göra. Bibeln, med både gamla och nya testamenten och apokryfer och talmudskrifter och kabbalamysterier utan tal, är en levande kulturtradition, som inte kan skrotas utan att detta skulle innebära en ensidigt kulturfientlig handling. Bibeln är inte bara sagor. Dess berättelser är lärorika och ovärderliga som mänskliga dokument, och de flesta av dem dokumenterar en historisk verklighet som inte kan förnekas utan vidare och utan något enda bevis för att den är lögn. Kung David och Salomo kan inte fuskas bort utan vidare som om de aldrig hade funnits av esoterikerna. Och även om allting verkligen bara skulle vara myter så kan man heller inte angripa dem som myter, ty hela mänsklighetens kultur bygger bara på myter, varigenom våra myter är det heligaste och ovärderligaste vi har.

Men det starkaste argumentet mot esoterikerna är att de inte har en enda martyr. Efter andra världskriget har judendomen 6 miljoner färskare martyrer, och de 1,2 miljonerna mördade tibetaner efter 1950 är ännu färskare. (Låt oss heller aldrig glömma de 1,5 miljoner av turkiska muslimer mördade kristna armenierna under första världskriget.) Därför är judendomen och buddhismen idag världens två mest levande och intressanta religioner, ty mördandet av folk utan vettig anledning för deras religions, ras eller åsikters skull är något oerhört och ett brott mot den innersta mänskliga principen, som berör hela mänskligheten och som den måste reagera emot. Kristendomens hela historia är skriven i blod av dess martyrer ända fram till Giordano Bruno, och även hinduismen har sina martyrer, främst den oförnekliga väsentlige Shankara. Men esoterikerna har inte en enda.

Världen behöver inga nya religioner. Det enda den behöver i religionsväg är att ständigt damma av och städa upp de gamla, ty de samlar damm och skräp som ingen i längden orkar med. De fem världsreligionerna är som stora ständigt öppna hem för mänskligheten, men eftersom denna ständigt trampar in i dem kommer det in mycket skräp, som ständigt måste rensas ut.

Till och med islam var redan egentligen onödig som ny religion. Både buddhismen, kristendomen, hinduismen och judendomen klarade sig minsann bättre utan islam. Och islam har totalt missuppfattat meningen med martyrer. För dem är martyrskap lika med frivilligt självmord, vilket är att förvandla meningen med martyrskapet till dess motsats. Lika litet som någon självmördare någonsin kommer att få något positivt eftermäle för att han förrått den heligaste av alla saker, nämligen livet självt, kommer någon muslimsk kamikazepilot i det heliga kriget för Allahs ofelbara sak någonsin att få det av historien.

Mot judendomens och buddhismens universella martyrium framstår därmed esoterikerna mest som misslyckade klåpare. De har inte kommit med någonting nytt, och det enda värdefulla i deras filosofier (främst Madame Blavatskys och de andra teosofernas) är vad de ärvt från buddhismen och hinduismen och försökt lansera i nya kläder, som om de då kunde vänta sig något annat av mänskligheten än att bli avklädda in på bara skinnet, vilket mänskligheten alltid med förkärlek ägnat sig åt i alla tider beträffande alla sina religioner."

Johannes hade alltså inte mycket mer än noll till övers för esoterikerna. Vi hade passerat två kaféer upp till Triund som hade varit stängda, och oddsen var emot oss, ty det var ju Diwali. Men uppe vid Triund var det öppet och flera sällskap församlade. Ännu högre upp ovan trädgränsen hade även *the Snow Line Café* öppet, men där uppe var det som vanligt bara dimma och moln. Ett tibetanskt sällskap på två munkar och två nunnor hade picknick i det gröna ovanför *Snow Line Café*, och vi inbjöds att delta i festen och bjöds på allt vad de hade: äpplen, aprikoser, kakor, apelsinjuice och vad som helst.

Vi gick alltså från fest till fest där uppe och nådde slutligen toppen. Johannes hade klarat klättringen på 1500 meter bra trots sitt uttröttade tillstånd, och själv kunde jag även bara klaga på molnen.

Vi hade gått upp halv 9 och kom tillbaka ner klockan 4. Då började Diwalifestligheterna på allvar med sprakande bomber överallt. Diwali är ljusets högtid och firas i tre dagar. Efter Diwali börjar vintersäsongen, och då faller alla hotellpriser med hälften. Har man då även tur med vädret är det den bästa säsongen för indiska äventyr.

Kommentar till Johannes kritik av esoteriken: Den bör ses mot bakgrunden av hans stränga grekisk-ortodoxa skolning. Det intressantaste med hans kritik är kanske hans kriterium på en religions trovärdighet och moraliska kraft, som han mäter i antalet martyrer, så att judendomen då kommer främst följd av den tibetanska buddhismen, som idag har omkring 14 miljoner anhängare över hela världen.

4. Från Dharamsala till Rishikesh och Joshimath.

Festen i Dharamsala fortsatte hela den följande dagen. Av en händelse visade det sig att Yvonne Abrahamsson bodde granne med mig i rummet bredvid. Hon hör till veteranerna i Tibetkommittén i Stockholm och hade mycket att berätta om alla de aktuella evenemangen i Dharamsala.

Barnbyn, *"The Children's Village"*, hade fyllt 40 år, vilket hade firats med Dalai Lama själv. På hennes inrådan besökte jag också kontoret för TYC, Tibetan Youth Congress, och hade där ett mycket långt och givande samtal med en vacker kvinnlig tibetansk direktör.

Mina skor fick jag äntligen reparerade. De skor, som jag ärvde efter Berndt Lindholm för 10 år sedan och som bland annat burit mig runt Kailas i Tibet, behövde sys ihop, få nya sulor, nya skosnören och ny färg, alltsammans för 100 rupier. De blev totalt som nya.

Vi var sedan ett glatt sällskap som begav oss på nattbussen mot Dehra Dun och Rishikesh: ett holländskt par, tre engelska flickor, en fransman och en kanadensare. Det holländska paret följde mig ända fram till min gamla pålitliga Tourist Bungalow med den vackra trädgården. Allt var oförändrat och även priserna.

Min gamla värdinna kände genast förtjust igen mig, och jag kunde informera mig direkt av henne om det aktuella läget: Gangotri var redan stängt, och Kedarnath skulle stängas nu. Alltså hade jag bara Badrinath att tillgå. Någon kolerafara hade hon aldrig hört talas om. I Dharamsala hade jag varnats för en koleraepidemi i Garwhal, men om den hade förekommit hade den troligen även passerat.

I Rishikesh hälsade jag genast på mina gamla vänner. Harish är nu 18 år och har ändrat kurs i sin utbildning mot mera affärsmässig verksamhet i stället för hotellverksamhet. Han ska bli affärsman och inte turistprofitör och går därmed mera rakt i sin faders fotspår. Han var mycket lycklig över min ankomst, och jag lyckades locka fram ur honom många glada skratt. Hela familjen mår bra, och även brodern går det bra för. Jacky var i Bombay, så honom fick jag inte träffa den här gången. Det var tur att jag uppsökte familjen genast, ty i morgon är de alla bortbjudna.

I Rishikesh fann jag allt som allt tre Internetkontor av vilka två inte fungerade. Det tredje var så långsamt, att det tog 20 minuter att komma fram till min adress på nätet. Sedan gick det ännu långsammare att sända, så det var bara att lägga ner försöket.

Jag åtog mig att skaffa mig, Mick och Jantine biljetter upp till Joshimath, men det var något vid busstationen som inte fungerade. Inga biljetter var till salu. De bad mig återkomma söndag efter klockan 5. När jag infann mig då hette det att vi bara behövde infinna oss vid bussarna följande morgon. Jag anade oråd och funderade på att uppskjuta avresan en dag, men tidigt måndag morgon begav vi oss i alla fall ner till bussarna.

Bussen tog oss inte längre än till Srinagar, två femtedelar av vägen. Där blockerades den av damer, mest indiska gamla tanter, som inte släppte ett enda fordon genom byn, ty det var strejk.

Vi fastnade alltså mot vår vilja i Srinagar, det tråkigaste samhället i Garwhal, och måste där övernatta på ett hotell. Allt var stängt. Vi hittade till slut en öde och ödslig restaurang som var öppen där vi var de enda gästerna. En gammal stofil passerade förbi, och vi hade turen att av honom få höra anledningen till sabotaget.

Bergslandet i Uttar Pradesh vill skilja sig från slättlandet och bilda en egen delstat, Uttaranchal, på grund av den orättvisa fördelningen av arbetsmöjligheter och förmåner inom U.P. Parlamentet i Delhi har gått med på det, och delningen är så gott som redan ett faktum, men U.P. vill ha den nya delstatens huvudstad i Dehra Dun, som ligger på slättlandet. Detta är oacceptabelt för bergsborna, och så går hela landskapet i strejk för en dag.

Den gamla stofilen berättade också om dammen i Tehri. Visst var det problem med den, både ekonomiska och ekologiska, och att bygga en mastodontdamm i ett jordbävningssdistrikt har väckt livliga och bestående protester. Ändå fortsätter de att bygga skandaldammen, och folk evakueras från det vackra Tehri och andra närliggande byar till splittrerna samhällen som ingen vill bo i. Och när dammen är färdig, om den blir färdig, inträffar kanske den stora jordbävningen som sedan spolat bort både Rishikesh och Haridwar samt ställer till med katastrofer längs hela Ganges ända ner till Calcutta. Till och med Calcutta kan då till stora delar spolat bort. Projektet har pågått i tretton år och har ständigt försenats och kostat mera pengar.

Mick och Jantine har följt mig från Dharamsala, de är ett ungt mycket kultiverat holländskt par, och hon är musiker, så vi pratar gärna om Bach och Leonard Bernstein, Claudio Abbado och Bruno Walter, Fritz Kreisler, Jascha Heifetz, Isaac Stern och de andra stora violinisterna, då de flesta i hennes familj har varit fiollärer. Jag lyckades lura med dem upp till Joshimath, varvid vi lyckades bli sittande på mindre än halva vägen i den eländiga hålan Srinagar.

Det var bara att göra det bästa av saken, och vi lyckades. Vi delade ett trebäddsrum och hade hur trevligt som helst hela kvällen med galamiddag på ett ställe där den enda tillgängliga maten var ris med linser, blomkål och curd utom te. Det var en sannskyldig kalasmiddag för bara 7:50 per person (i kronor).

Staden kom i gång igen medan vi var där, och till nästa morgon skulle all bil- och busstrafik fungera normalt. Vi fick också veta varför hela staden var så modern och tråkig. Den var en gång Garwhals huvudstad, men för drygt hundra år sedan brast en sjö i de högre regionerna och rann ner i floddalen varpå precis hela staden spolades bort - endast ett tempel klarade sig, och det finns kvar ännu idag. I och med den katastrofen upphörde Srinagar att gälla som Garwhals huvudstad.

Vi kom iväg följande morgon i strålende varmt och vackert väder, och Mick och Jantine fylldes av häpnad och beundran inför det monumentala landskapet. Dock saknades det inte incidenter. En liten pojke bredvid förarsätet blev sjuk, och närmaste fönster var det som jag satt vid. Jag fick nöja mig med att ha honom i famnen under en halvtimme varunder han kräktes generöst och i ständigt återkommande repriser med ljudlig eftertrycklighet, som ej alltid var alltför aptitlig, i synnerhet som hans stackars små spyor ej sällan stannade innanför fönstret. När hans far till slut tog hand om honom visade det sig att han hade trampat i en påse där jag hade mina bananer. Dessa hade då metamorferats till en osannolik gröt av slemmig gegga, som blivit hela påsens dominerande element. Påsen hade även innehållit en hel del andra saker. Det var bara att slänga alltsammans i en latringrop innan det blev värre.

Vi kom fram efter 7 1/2 tröttsamma timmar i en överfull buss med mycket hårda säten nästan utan några pauser på vägen. Vi var framme vid tretiden, och så tidigt har jag aldrig tidigare kommit fram till Joshimath. Jag fick det stora nöjet att för Jantine och Mick kunna visa Nanda Devi i dagsljus, det vill säga den glimt av berget som man nätt och jämt kan se från Joshimath.

Den enda andra västerlänningen i Joshimath var en ung dam från Schweiz klädd i sari och med hindumärke i pannan. Hon skulle till Badrinath och var helt i klorna på en gammal indisk guru, som hon anmärkningsvärt nog talade hindi med. Det finns åtskilliga historier om ensamma västerländska damer som funnit en guru i Indien som sedan aldrig mer har velat släppa dem med livet i behåll.

Men det var skönt att vara tillbaka i det alltid så spektakulära Joshimath. Det kändes nästan som att vara tillbaka i ett av ens egna hemländer.

5. Från Joshimath till Kausani.

För första gången någonsin hade man tur med vädret i Joshimath. Under alla mina tidigare fyra besök har det varit oväder och åskstormar med dimma och snö, men denna gång var det bara klaraste himmel och leende solsken. Det var alldeles otroligt.

Vi tog linbanan upp till Auli, och jag lyckades denna gång ta mig ända upp till den yttersta toppen på cirka 3400 meter, ty det låg inga förrådiska snöfält i vägen. Lite frost på skuggsidorna var allt man kunde uppdaga av någonting sådant. Solen var magnifik, och Nanda Devi, Indiens högsta berg på 7800 meter, framträdde i hela sin ointagliga härlighet - det är ett av världens svåraste berg att bestiga, då alla dess sidor är blanka stup. Fyra majestätiskt svävande örnar lyckades jag få med på en bild med hela Nanda Devi som bakgrund från toppen ovanför Auli.

Solen smekte, så att både tröja och strumpor var onödiga. Det var bara att njuta, det var rena högalpina högsommaren, och det var den 1-a november. Det var ett av dessa fulländade ögonblick som gör en hel resa värd besväret.

Knappt hade vi inlett nedstigningen, så kom molnen. Att det var väderleksförändring på gång bekräftades av andra som vi talade med. Vi hade kommit till Joshimath i sista ögonblicket för att kunna njuta av det sista vackra vädret en dag innan vintern började. Vi hade sannerligen haft tur.

Jag hade redan bestämt att avresa till Kausani följande dag, men Mick och Jantine tänkte stanna en dag extra. Det var bara att hoppas att de trots väderleksförändringen skulle få tur med vädret. Det var deras sista dagar före hemresan till Utrecht i Holland.

De var ett mycket märkligt par. Han var 36 år och arbetade inom Hollands stats järnvägar som elektrisk expert, och hon fixade järnvägsresor som ett slags resebyrå i järnvägens tjänst men var samtidigt sångerska. Det var mycket exotiskt att sitta högst upp i Himalaya i det stormhärjade Joshimath och diskutera Bach och Orlando di Lasso med henne. Hon kom från en gedigen musikerfamilj, som mest varit violinister i ett antal generationer, och en sådan familjebakgrundsmiljö inför Himalayas vildaste och avlägsnaste bergslandskap verkade på något vis något svårkombinerat. Han var lång som en lyktstolpe men såg bra ut, medan hon ägde föga skönhet med desto mera mull, var både kortväxt och kortklippt men ändå voluminös. De skulle gifta sig om tre månader.

Vägen från Joshimath är alltid problematisk, men man vet aldrig från gång till gång vari problemen kommer att bestå. Vanligen har vägen brukat vara förstörd genom jordskred. Så var den även nu, men den hade sorgfälligt reparerats på alla de tio ställen där skreden hade raserat den. Värre var det med de delar av vägen som sköljts bort av floden. Detta hade inte förekommit tidigare. Vid ett tillfälle fick alla passagerare lämna bussen med bagage och allt då bussen skulle passera ett ställe där allt vägunderlag sköljts bort och den kvarvarande vägen endast bestod av vägskorpan. Ingen passagerare ville ha sina tillhörigheter kvar ombord om bussen inte skulle klara det. Den klarade det.

Redan när vi åkt norrut till Joshimath hade Mick sett en vägskylt vid Karanprayag att vägen till Almora skulle vara stängd. Att det skulle vara problem med den vägen var man alltså färdigt förberedd på, men inte sådana problem. På ett ställe hade en plogtraktor gått genom vägen och låg upp och ner i botten av ett stort hål mitt i vägen.

Jag hade köpt biljett till Gwaldam, men bussen gick inte dit. I stället fick jag tränga mig in i en jeep med 15 andra personer de sista två milen till Gwaldam upp för berget. Det var inte bekvämt. Med 15 personer ombord måste mitt bagage läggas på taket. Där satt fyra personer som kunde bevaka det. Icke desto mindre hände det vid en uppförbacke att min svarta väska hoppade av taket ner på vägen och kördes

över av en annan jeep bakom oss. Den väskan innehöll bland annat min necessär, min kamera och min whiskyflaska. När jag äntligen fick stopp på chauffören och sprang tillbaka till olycksstället bakom den andra snopna jeepen låg alla mina tillhörigheter från den väskan spridda utmed vägen. Men whiskyflaskan var hel. Endast korken hade gått sönder och släppt ut innehållet, som då genompyrt allt vad väskan innehöll med en omisskännlig stank. Min tröja, hela necessären, paraplyet, böckerna, Gabriel Maria Marquez' *'Kärlek i kolerans tid'*, kameran, allt luktade whisky, och särskilt hela väskan. Det var bara att provisoriskt samla ihop allt och fortsätta resan.

I Garur fick vi byta till en annan jeep, och chauffören tyckte att jag skulle sätta upp väskan på taket. "Aldrig mer!" sade jag, och de andra passagerarna förstod.

Olyckan är ett mysterium. Det fanns åtskilliga väskor på taket, men bara den mest känsliga flög av. Fyra personer satt med väskorna på taket, men deras enda reaktion var att se ut som frågetecken. "Det var ingens fel," tycktes alla mena, men det kan man diskutera, då troligen någon av dem just suttit på min väska, som därigenom klämts ut under taksäckerna.

Framme i Kausani kunde jag äntligen åtgärda vrakresterna. Allt vått torkades av med svenskt toalettpapper, och halva rullen gick åt. Väskan stank i himmelens sky och skulle troligen stinka för resten av sitt långa liv. Kameran hade fått en buckla, och det gick inte att ändra på tidsinställningen mera utan våld. Förhoppningsvis har kameran ändå klarat sig, men det vet vi inte förrän framtidens bilder framkallats. Min väckarklocka hade förlorat sin knapp för att ställa visarna, men den gick fortfarande, om man dock i framtiden alltid måste öppna hela klockan för att kunna ställa den. Och hälften av whiskyflaskans innehåll hade gått förlorat för ett ändamål som det minst av allt varit avsett för.

Min enda tröst var Catherine, den enda västerländska turisten i Kausani utom jag. Vi möttes av en slump och hade sedan en trevlig stund tillsammans varunder vi diskuterade framtidsplaner för besök i Almora och Naini Tal. Hon hade varit i Indien på en sex månaders semester efter att ha avslutat ett trist jobb och skulle tillbaka till London nästa vecka. Mest hade hon varit i Nepal, men överlag hade hennes första indiska resa varit mycket lyckad, trots de stökiga mardrömmarna Agra och Benares.

Det var helt naturligt att vi slog våra två kloka huvuden ihop.

Kommentar. Kameran fortsatte att användas under hela resten av resan, men vid hemkomsten visade det sig att den var oreparabelt död - alla bilder efter incidenten var blanka. Detta blev resans enda katastrof, men den var desto fatalare, då en liknande kamera, en manuell Petri från 1967, aldrig mer skulle kunna uppbringas - den hade följt mig genom hela Tibet och Ladakh utom under alla andra resor under de senaste fyra åren, och bildskördarna hade alltid varit fantastiska och hundraprocentiga. Förlusten var en total katastrof.

6. *Mysteriet med det abnorma vädret.*

I Kausani kunde man som vanligt slicka sina sår och återhämta sig en aning. Dock var det inte så lätt, ty ett större bengaliskt sällskap huserade i hotellet och skulle på lördagen ha en häftig baluns, varför man tillråddes att lämna hotellet innan denna ägde rum. Man hade inget val, ty balunsen och dess bengaliska anstiftare skulle ockupera hela hotellet.

Det var synd att Kausani hade förändrats så mycket i riktning sämre. När jag kom hit för fem år sedan var det om något ett indiskt paradiset besjälade av frid och helt dominerat av andan från Gandhis ashram och minnen, som han nedskrev här. Redan för tre år sedan hade Kausani förändrats till en turistcirkus med manègemusik

skrällande från sliriga kassettspelare dygnet runt. Borta var friden och tystnaden, hänsynslöst utkörda av geschäft och turistbusiness uppstressade av den hopplöst banala infernaliskt skrällande populärmusiken.

Catherine vandrade de 10 kilometrarna till Baijnath och tillbaka igen medan jag tog igen mig, njöt av solen, tvättade mig ordentligt för första gången på fem dagar och försökte äta mig friskare. En förkylning hade envist förföljt mig från Rishikesh (där jag alltid tycks bli förkyld då där är så varmt) med plågsam djuphosta, och vänstra foten marterades av tre plågsamma skavsår efter alltför entusiastiska bergsvandringar.

En australiensare i Kausani riktade min uppmärksamhet mot problemet med det stora diset. Normalt är Himalaya klart så här års utan ångor och dunster som stör utsikten genom molnbildning, men i år var det annorlunda. Jag hade observerat det redan i Dharamsala. Diset försvann aldrig utan hängde kvar varje dag och skymde bort alla berg. Jag hade trott att det hade berott på den varmare väderleken, nätterna var inte ens kalla i Kausani vilket de brukar vara, men australiensaren menade att det berodde på miljöförstöringen och försämringen av luften. Troligen var det både det och växthuseffekten.

Catherine var i slutet av sin semester och skulle fara tillbaka till Naini Tal och därifrån till Delhi, medan jag måste besöka Almora innan jag kunde nå Naini Tal. Men möjligheten fanns att vi där kunde återses.

Juliette ankom till vårt hotell tillsammans med sin indiske man. Hon var en alldeles bedårande fransyska som kommit till Indien första gången 1992 och blivit förälskad i landet, varför hon med åren skaffat sig en indisk make. De reste nu runt i landet för att finna åt sig den rätta platsen att skaffa sig ett hem. Än så länge lutade det åt Jamladalen norr om Uttarkashi, ett totalt främmande territorium för de flesta turister.

Vi var tvungna att evakuera vårt hotell för den omfattande bengaliska balunsen med dess ominösa vidlyftigheter, varför vi alla bestämde oss för att helt enkelt fara vidare. Man kunde ju ändå inte se något eller njuta av bergen, allt var bara tjock dimma den sista morgonen, men plötsligt gled molnbankarna i sär, och man kunde vagt skymta topparna av Trisul och Nanda Kot. Det var som om bergen bara lät skymta sina yttersta frestelser och behag enkom emedan vi alla skulle packa oss därifrån.

Bussresan till Almora är bara 52 km, men mycket kan hända på den resan och händer. I Kosi kom en hel skolklass ombord, och de fick trängas om de sista sittplatserna och alla ståplatserna. Det blev så trångt att väskor pressades ut genom fönstren, så att bussen måste stanna och barnen i panik springa och leta efter sina förlorade persedlar. Dock innehöll deras utpressade väskor varken kameror eller whiskyflaskor.

Resan tog tre timmar. I Almora fann jag Mr. Shah i hotell Kailas vid lika god vigör som någonsin, han är nu 82 år gammal, och jag fick omgående det gamla klassiska enpersonsrummet, utsökt möblerat och utsmyckat med fallfärdiga möbler från förra seklets början och de mest pittoreska prydnadsföremål typ primitiv indisk kitsch. Även här hade man ett hem.

Jag besökte genast Kesar Devi, det omdiskuterade hippieparadiset mellan Almora och Binsar. Det är omkring 10 kilometer dit, och promenaden tar en och en halv timme. Man ser Kesar Devi från staden, det är just den kullen med det höga radiotornet som berövar staden utsikten mot de magnifika bergen runt Nanda Devi. Men går man upp till Kesar Devi får man hela denna utsikt - om vädret tillåter. Det gjorde det inte.

Mr. Shah förklarade väderleksproblemet med att det var för mycket markozon. Sådant utlöser ej sällan allergier, och det skulle kunna vara förklaringen till min svåra hosta och de förskräckliga ideliga nysningsomgångarna.

Vid Kesar Devi blev jag ovänligt bemött av ett gäng amerikanska kättingnunnor i hinduistiska svepningar. De hävdade med bestämdhet att jag var inne på fel väg och måste ta en annan väg, fastän de själva kom ner för vad som måste vara den rätta vägen, som jag var på väg upp för. När jag kom upp till området var alltsammans inhägnat av taggtråd. Tydligt var det ett koncentrationsläger.

Jag bluffade mig in på deras område med att jag inte kunde hitta utgången, (alltså någon väg ut genom taggtråden,) och vem kommer inte emot mig då om inte de arga amerikanska nunnekättingarna i sina hinduistiska svepningar? De var fortfarande inne på det spåret att jag var på fel väg.

Tydligt var hela det taggtrådsförseglade området någon sorts sanktuarium för något sällskap från Calcutta. Men kättingarna var alla definitivt amerikanska.

Något spår av några glada hippies fann jag inte. Det fanns definitivt inte en enda haschplanta på hela området. Damerna, (för det fanns bara damer på glid mot kategorin tandlösa kättingar på området) hade sina små odlingar, men det var bara grönsaker. Stället var det menlösaste i världen. Varför då all denna taggtråd? Ingen kunde besvara frågan. Kanske var det för att hålla ovälkomna besökare utanför, typ jag.

När jag återvände till staden fick jag sällskap av en ung sikh som vägrade överge mig. Han ville att jag skulle komma och bo hos hans familj. Han var två tredjedelar av min storlek, (och ändå är jag ingalunda lång,) och hans engelska var fullkomligt bedrövlig. Hans kusiner var alla i Amerika och England, och nästa år skulle han själv resa till New York, Los Angeles och Chicago, påstod han. Jag sade inte till honom att han i så fall borde lära sig bättre engelska, för han hade inte förstått det.

Min ursäkt att skiljas från honom blev min plikt att uppsöka min gamle vän Mohan Kandpal, tidigare direktör för Hotel Ambassador i Almora, (ett fallfärdigt träruckel,) men nu framgångsrik klädbutiks innehavare. Hela hans familj var där, och jag fick för första gången träffa hans son. Samvaron var idealisk, och trivseln var total. Även här hade jag både ett hem och en familj.

Mohan Kandpal avslöjade för mig mysteriet med vädret. Monsunen hade varit ovanligt långvarig i år, den hade varat i sex månader (mot normalt fyra,) och detta hade resulterat i den höga fuktigheten med abnormt varmt väder och höga markozonvärden. Han ville genast bjuda mig på middag, men jag hade redan lovat mig åt Mr. Shah.

Denne gamle rolige man upphör aldrig att förvåna mig. Han satt med i regeringen från 1947-48 och har aldrig upphört att engagera sig i politiken, ehuru han aldrig gjort karriär utan mest ägnat sig åt oavlönat socialarbete. Sitt hotell "Kailas" har han drivit sedan 1976, hans 74-åriga hustru lagar fortfarande den bästa tänkbara mat åt alla gästerna, och hör och häpna: Mr. Shah har kopplat upp sig på Internet och har en e-mail-adress: <jawaharlalsah@india.com>.

Det fanns tre cybercaféer i staden. Två av dem fann jag på vägen till Kesar Devi. Det kostade 90 rupier i timmen (mot 80 i Rishikesh, 60 i Dharamsala och 10(!) i Delhi,) men en flicka med erfarenhet avrådde mig från att försöka. Jag sade att det hade tagit mig 20 minuter att alls bli uppkopplad och inloggad i Rishikesh. "Bara 20 minuter?" sade hon.

7. Från Almora till Naini Tal.

Det var lätt att lämna det avgasgiftiga trafikkaoset Almora trots den innerliga samvaron med mr Shah och min vän Mohan Kandpal med hela hans familj. Mr Shah blir bara mera rörande med åren i takt med att han krymper, och han har all anledning i världen att oroa sig för sitt unika hotells framtid. Vem ska ta över det när han är borta och ha intresse av att bibehålla dess genuina så innerligt pietetsfulla

karaktär? Hans hotell är närmast att beteckna som en internationell institution, som vandrare från hela världen har fått njuta av och fått bidra med egna upplevelser och personligheter till. Allt finns bevarat i hans fem noggranna gästböcker, där jag själv förekommer fyra gånger i tre av dem, och jag har den stora äran att av honom bli tilltalad som en vän.

Mohan Kandpal insisterade på att få bjuda mig på lunch innan jag avreste. Det skulle försena mitt program, men hur kunde jag väl tacka nej? Vi hade en underbar familjesamvaro där i hans lilla affär med alla de tre barnen och hustruns fantastiskt goda mat. Hans familj bor i deras klädbutik, och det så kallade vardagsrummet får vid behov tjäna som provrum åt kunderna. Bakom detta provrum-vardagsrum är en liten trång kammare, den så kallade sängkammaren, och så har de bakom den sitt kök i en liten skrubbd bredvid toalettbåset. Detta är den fulländade familjeidyllen. Likväl såg han fram emot att inom några månader kunna skaffa sig dator, internet och e-mail.

Trafiken i Almora är ett kapitel för sig. Då staden ligger högst upp på en ganska brant kulle går det bara en väg till och från staden, och den är enkelriktad. Det betyder, att en buss för att komma ut från Almora måste köra runt hela staden, ut i den östra utfarten, hela vägen ner i dalen och sedan upp igen längs serpentinvägarna till infarten innan den äntligen kan fara vidare, så att det kan ta mer än en halv timme för en buss att ens bli av med denna lilla Himalayastad.

Vägen till Naini Tal är 63 kilometer, och den är en av Himalayas vackraste, först nedför en oändlig floddal tills man nästan snuddar vid vattnet, och sedan upp för en annan floddal, tills man passerar ett grällt skärt Ashramkomplex och ankommer till Bowhali. Där måste man byta. Bussbiljetten de fem milen till Bowhali kostade 40 rupier, färden med jeep den sista milen till Naini Tal kostade 80. Naturligtvis var detta absurt.

Det är nackdelen med Naini Tal: priserna är absurda. Det är kanske Indiens dyraste stad. Den skulle kunna kallas Indiens Venedig, ty den är utslutande en turiststad. Vid lågsäsong på vintern är hela staden död. Vid högsäsong kan ett hotellrum kosta mer än 1000 rupier, och i denna prisklass sjunker då priset vid lågsäsong till 400 rupier. Min gamla värdinna på hotell Alps var vänlig nog att acceptera mig för 125 rupier - jag var ju gammal stamgäst. Priset för mig senast jag bodde här för 2 år sedan var 100 rupier.

Det första jag gjorde i Naini Tal var att försöka få tag på Catherine. Hon skulle ännu vara i Naini Tal och lämna staden till kvällen. Det visade sig att hon inte hade tagit in på samma hotell som hon tidigare bott på. Alltså var det närmast omöjligt att hitta henne, om man inte hade en ovanlig tur, och om hon alls fortfarande var kvar, vilket det var troligt att hon inte var.

Som vanligt fanns det inte många västerlänningar i staden. Jag mötte två flickor och en ensam man men sedan ett franskt par, som visade sig vara rejåla Himalayaveteraner. Vi slog oss ihop och hade utomordentligt trevligt hela kvällen, först över otaliga glas te och sedan över en rejäl middag på mitt favoritställe Negi. Det kunde inte bli bättre.

De skulle följande morgon resa till Almora, och naturligtvis rekommenderade jag varmt hotell Kailas och berättade allt om Mr Shah. De blev genast begejstrade: något sådant ville de inte gå miste om.

Följande morgon besteg jag Naini Peak (tidigare China Peak), men som vanligt kunde man inte se ett jota av bergen för alla molnen, diset, dimman och ozonet. Emellertid fann jag min gamle vän där uppe som bjöd mig att komma upp på nytt till kvällen, då han lovade att det alltid brukade vara klart. Han ville även att jag skulle stanna där över natten med honom då, men det kunde jag tyvärr inte ställa upp på.

När jag vid 4-tiden på eftermiddagen startade på min väg uppför stötte jag genast ihop med min vän. Han var i stan för att köpa förnödenheter. Jag hade tur,

sade han, för genom att jag mött honom kunde vi ta bussen upp tillsammans. Jag hade inte ens vetat om att det gick en buss dit upp.

Vi ställde oss att vänta på bussen, men den kom aldrig. Klockan blev fem - ingen buss. "Ibland så kommer den bara inte," sade min vän. Då var det ingenting mer att göra. De rådande dimmorna och molnen gav mig anledning att gravt betvivla hans försäkran om fri sikt, och om man väl kom upp före skymningen måste man även ta sig ner före skymningen. (Klättringen är 500 meter.) Så det var bäst att låta bli. Alams övernattningsgäst fick uppskjutas till ett annat år.

Allt annat verkade även ta slut denna dag. Min sista tandpetare gick åt, och återstoden av min whisky tog slut. Hälften hade ju runnit ut på vägen i väskan till följd av slarviga takpassagerare på en jeep, så den hade räckt ganska länge ändå - en halv liter whisky hade hållit mig flytande i två veckor.

Inte heller fungerade stadens båda Internet-möjligheter. Det ena var "The First Cyber Café of Kumaon", och det andra var nummer två. Uppkopplingen tog 15 minuter, och sedan kunde man visserligen se från vem man fått post, men vad man än gjorde sedan så avbröts uppkopplingen av den aktionen. Det var fel på servern. Min värd bekräftade att det andra stället hade samma problem. Hela Kumaon hade en och samma taskiga server, och det var ingenting man kunde göra åt saken.

Mera angenäma minnen från Naini Tal var mitt möte med en stor flock langurer på vägen ner från Naini Peak - dessa stora vackra gråblåa apor med vit päls kring ansiktet, samt mitt möte med Gavin från Dublin. Vi slog oss samman och satt snart på ett kafé och pratade bara Shakespeare.

8. Från Naini Tal till Darjeeling.

Resan ner till Kathgodam gick smärtfritt ehuru under oroväckande auspicer: efter att min whisky tagit slut hade min mage gått i storstrejk och börjat explodera vid väl utvalda eller högst olämpliga ögonblick. Dessutom hostade jag fortfarande torrslemklumpar medan svalget inte alls fungerade som det skulle, uppsvällt som det troligen var; och nu stundade den indiska motsvarigheten till den transsibiriska järnvägen, den transhimalajiska järnvägen från Kathgodam till Darjeeling på minst 40 timmar utan vettig mat på vägen. Allt jag hade var min romflaska och ett par miserabla bananer, men dessa gick ett ohyggligt öde till mötes: under ett toalettbesök hade jag lämnat dem kvar på mitt tågsäte, men under min frånvaro hade ryggen på sätet fallit ner och massakrerat alla bananerna, så att det av dessa sedan endast återstod en seg äcklig gegga, som inte kunde åtgärdas utan endast med svårighet avlägsnas.

Dessutom lyckades jag denna gång inte få en biljett i första klass utan endast i andra klass. Det betydde att nätterna skulle vara iskalla och dagarna stekheta, ingen filt skulle finnas att tillgå, och man skulle vara helt utlämnad åt myggorna och tåglössen. Nu började verkligen resans hårda bandage.

Tillsammans med ett australiensiskt par begicks det dock en prunkande avskedsmiddag på stationen i Kathgodam med omelett och hinkvis med te som inledning, och en het middag därpå. Man visste ju inte när man skulle få mat nästa gång. Paret från Perth var i min ålder, och hon var bengaliska. Vi talade mest om Darjeeling och Tibet, och Paul var fullkomligt hänförd av mina kartor och kunde inte slita sig från dem.

40-timmarsresan per tåg från Kathgodam till New Jaipalguri är mycket svårare och mera tröttsam än exempelvis bussresan från Leh till Dharamsala beroende på osäkerhetsfaktorerna och den förfärliga trängseln. De indiska tågen är alltid mer än proppfulla, och folk sitter och ligger på varandra huller om buller överallt. Därför blir de indiska tågolyckorna, när de inträffar, alltid dubbelt katastrofala. Därför

försöker jag alltid få första klass, där trängseln är mindre, men denna gång gick det inte.

Att färdas i andra klass ger kusliga associationer till andra världskrigets Förintelse och dess människotransporter, ty precis så är det. Man är en levande sill bland alltför många levande sillar i en sillburk, och man kan inte komma ut.

I regel är tågen i Indien kraftigt försenade, och därför finns det inget vanskligare än ett tågbyte. Om man då måste byta någonstans i ingenstans, exempelvis i Barauni i norra Bihar där ingen talar engelska och allt står skrivet på hindi, är man verkligen utlämnad åt ödets nycker och har bara att lyda reglerna för rysk roulette — går det så går det. En natt väntade jag där i fem timmar (från 12 till 05.00), men hittills har alla de fyra gånger jag bytt tåg där åtminstone lyckats, och detta verkade bli den femte.

För första gången bemöttes jag vänligt av personal som kunde engelska, och för första gången verkade tåget vara i tid. Hostig, smutsig och svulten steg jag av i Barauni vid midnatt och hänvisades till en väntsal där man kunde sitta, använda toaletten, fräscha upp sig och känna sig som hemma. Det har heller aldrig hänt förut.

Det rätta tåget kom punktligt, och det var bara att hoppa på — om man kunde få plats. Naturligtvis var det fullproppat. En rådde mig att i stället försöka smyga mig in i första klass. Det hade jag ingenting emot, och det lyckades. En vänlig konduktör tog hand om mig och lät mig bara vänta på hans formalitetsövningar i två timmar, men klockan 3 hade jag en egen säng i tåget att sova i. Naturligtvis betalade jag gärna de extra kostnaderna.

En annan fördel med första klass är, att där finner man alltid intressanta människor som talar engelska. Indiens överklass och de som behärskar landet är de som kan tala engelska och har en utbildning i det språket. Ju fattigare, desto eländigare språkkunskaper och analfabetism — naturligtvis. I andra klass är de andra passagerarna vänliga, nyfikna och intresserade, men som regel kan de inte engelska. Resultatet är att man blir fullkomligt isolerad.

När jag vaknade upp klockan sju följande morgon passerade tåget redan Kishanganj. Det innebar, att det faktiskt höll tidtabellen. Det hade aldrig hänt förut. Och helt plötsligt — klockan 10 — var man framme vid New Jaipalguri. Man togs med fullständig överraskning och hann nästan inte hoppa av tåget i tid innan det skulle bära iväg med en till Assam och Guwahati.

Och utanför stationen ställde sig genast en jeep till förfogande. Tidigare hade man alltid först nödgats ta en cykelrickshaw in till Siliguri, men nu förde en alltså jeeparerna direkt från stationstrappan till hemmets tröskel i Darjeeling.

Ombord på samma jeep färdades ett förtjusande par som hade ett hotell högre upp i staden. Värden berättade att säsongen hade varit bedrövlig. Till följd av de svåra översvämningskatastroferna i Bihar och Assam och Calcutta hade i år turisterna uteblivit helt. Han hade haft två stora grupper på kommande från Bombay och Calcutta, men i sista stund hade båda grupperna avbokats, och hans hotell hade förblivit tomt.

Hela vägen upp till Darjeeling skymdes av moln och ren tjocka. Ibland syntes inte vägen. Så hade vädret varit hela tiden, sade de.

Jag trevade mig fram till mitt gamla älsklingshotell Shamrock, och även det var tämligen tomt — vid mitt förra besök hade det varit översvämmat av gäster. Där fanns nu bara några strandsatta israeler som talade dålig engelska och en flicka från Thailand. Det var i alla fall inte för mycket.

Min medresenär i jeepen hade delgett mig den tragiska nyheten att Bush hade vunnit det amerikanska presidentvalet, men israelerna på Shamrock var av annan mening: de hävdade att alla röster ännu inte hade räknats. Allt hängde tydligen på Florida. Det ingav en smula hopp. Alla medresenärer på hela vägen hade varit av den hållningen, att Al Gore som president troligen skulle göra mindre skada än den opålitlige rikemanssonen Bush, och jag hade fullkomligt delat deras mening.

Thailändskan inbjöd mig på kvällen att tillsammans med israelerna följa med och hälsa på en lokal konstnär. Denne visade sig vara David Douglas, son till den burmesiske fantastiske konstnären Gory Douglas med sin utsökta finrealism. Denne hade tvingats fly från Burma under den japanska ockupationen och kommit vandrandes över bergen och genom Assam för att fastna i Darjeeling som ett av krigets många strandsatta offer. Hela resten av livet talade han om att återvända till Burma, men det blev aldrig av.

David Douglas (i min ålder fast något yngre) har sin bas i Kathmandu och Paris men siktar på att flytta till New York. Vi blev genast goda vänner, och hans vackra syster visade sig vara musiker.

Så fort de hörde att jag spelade piano dammade de av ett gammalt instrument utan klang och stämning som farit illa av monsunerna och de drastiska temperaturförändringarna i Darjeeling men likväl fungerade fastän det var 100 år gammalt. För första gången spelade jag piano i Indien, och publiken var betydligt nöjdare än jag. Således hade man nu även tillgång till piano i Darjeeling.

Sedan blev det stor festmiddag nere på Shamrock, och ingenting kunde bli bättre. Man var hemma igen plötsligt kringsvärd av nya underbara vänner — medan presidentvalet i Amerika höll på att urarta till rena farsen genom oegentliga förfaranden i Florida, saknade röster, felaktiga röster och hot om rättsliga åtgärder med krav på omval, att alltså göra om hela presidentvalet, medan de senaste diffusa siffrorna tydde på att odågan George Bush kanske vunnit valet med en knapp majoritet på 900 röster, som hotade bli färre.

9. *Darjeelingstress.*

Det var i alla fall inte mindre än 13 grader i rummet när man vaknade. Det heter ju att det enbart är hälsosamt och stärkande att sova i kalla rum, även om man hostar lungorna av sig och snörvlar som en lungsiktig flodhäst. Åtminstone kanske man med tiden blir en smula härdad, när någon gång alla plågorna tar slut.

Det värsta med att ständigt snörvla och få hostattacker enligt recept i akt III i *La Traviata* varje kvart i ett land som Indien är att man socialt är fullständigt utslagen. Man kan inte umgås med folk, och man kan inte ge sig ut på lockande företag på grund av den överväldigande risken att ytterligare försämra det allmänna hälsotillståndet. Därför hade jag rusat genom hela Garwhal och Kumaon och inte banat några nya vägar och låg i Darjeeling så långt före tidtabellen - där jag kunde göra ännu mindre; ty med Darjeeling drunknande i dieselavgaser förvärrade genom giftiga dimmor och iskalla molnskyar utan vind är risken 101-procentigt obefintlig för att någon sjuk någonsin ska kunna bli frisk.

Jag var bjuden till David klockan 10. Före det försökte jag aktivera litet emailtrafik. Det finns cyberkaféer överallt i Darjeeling, minst 6 stycken, och alla tycks fungera tillfredsställande. Precis när vi skulle börja blev det allmänt strömavbrott. Det hade inte kunnat komma mer lämpligt.

David kommenderade mig att spela piano medan han utförde ett porträtt av en betalande klient. Pianot var imponerande genom att de stumma tangenterna aldrig var de samma: rätt som det var kunde en helt ny ton bli stum medan en gammal stum plötsligt lät igen. Så drog jag lite Bach- och Händellåtar, lite Schumann och Schubert, lite Chopin-potpurrin och slutligen lite Beethoven. Klienten satt som en stenstod av förtrollning medan målaren arbetade intensivt. På en och en halv timme var porträttet färdigt. Pianot hade varit bäst för Bach, men vad som tog mest skruv var Beethoven. Den sista satsen i den 17-e sonaten förfelar aldrig sin verkan, inte ens på ett ospelbart piano.

Sedan var det bara stress för resten av dagen. Upp och ner mellan olika myndigheter på toppen och i botten av staden för att få ett Sikkim-tillstånd och ett hektiskt jagande efter ett cyberkafé som fungerade: i tjugo minuter kämpade vi på ett av dem för att åtminstone få en inloggning. Det lyckades inte.

Klockan 4 hade jag mitt Sikkimtillstånd klart. När jag då gick för att köpa bussbiljett till Gangtok visade det sig att inga bussar skulle gå dit på fyra dagar: alla bussar hade tagits i anspråk av ett större turistsällskap för en resa till Bhutan.

Klockan 5 var det dags för ett nytt möte hos David. Då avslöjade han sina verkliga avsikter med mig: han ville skissera mitt porträtt. Naturligtvis hade jag ingenting emot det.

I en och en halv timme fick jag sitta där och läsa i en bok om Dalai Lama medan denne superbe konstnär fångade min filosofiska själ i pastell, där han i sin realism tycktes lyckas med att få med vartenda hårstrå och vartenda skäggstrå. Det var något i min uppenbarelse som han från början fångade av idén till att försöka avbilda, och han lyckades. Porträttet visar mig i rak profil, en vinkel som man aldrig kan se sig själv i på något sätt, med blicken ner i en bok och med bara främre halvan av huvudet synlig i en filosofisk-poetisk inåtvändhet med djup koncentration - den totala motsatsen till ett passfoto. Jag har aldrig tyckt om att bli fotograferad, men inför att bli avporträtterad under timmar av orörlighet kände jag mig märkvärdigt ledig och obesvärad. Naturligtvis fick jag hur mycket te och kaffe och kakor jag ville samtidigt, för att jag skulle hållas lugn. Inte en gång bad han mig ändra eller korrigera min ställning.

Efter sittningen ville han ge mig porträttet. Jag vägrade ta emot det, ty i mitt bagage skulle det bara fara illa. Han fick behålla det själv, men han lovade att vid tillfälle skicka ett fotografi av det.

Vi blev hemskt goda vänner. Vi hade mötts av en slump, i morgon skulle jag till Sikkim, och själv skulle han på måndag lämna Darjeeling. Detta var vårt sista möte för en oöverskådlig framtid, men samtidigt bäddade detta möte för en långvarig och varm vänskapskontakt.

Han hade vuxit upp i Darjeeling och bott där ända till 1987, då oroligheterna bröt ut och nepalesiska ungdomar mellan 15 och 20 år brände ner halva staden och gick fram som skenande bärsärkar. Fram till dess, menade David, hade Darjeeling varit det absoluta paradiset. Plötsligt hade det sedan förlorat sin oskuld, han var då 21 år, och han hade aldrig mer känt sig hemma där efter det, även om hans familj fortsatte att bo kvar.

Två skapande själar hade funnit varandra och mötts i ett ömsesidigt skaparutbyte som i en hjärtlig andlig omfamning för att sedan genast skiljas åt igen och kastas ut åt helt olika håll i världen. Sådant inträffar hela tiden, och det är bara att tacka och ta emot när sådana gudagåvor erbjuds, som måste betecknas som de högsta som kan existera; ty närmast Skaparen själv står de skapande konstnärerna, och när två sådana möts i full förståelse för att de båda är på rätt väg fylls himlen plötsligt av inte endast pegaser utan även flygande enhörningar.

10. *Phudong.*

Darjeeling lämnades i gryningen. Vädret var fortfarande tveksamt och lovade ingenting vackert. Jag fick snabbt en jeep till Gangtok som snabbt blev överfull. Det var en täckt jeep den här gången med täta fönster hela vägen runt, så man hade skäl att anta att det för en gångs skull skulle vara en absolut säker jeep. Det skulle visa sig vara den osäkraste jag någonsin hade satt min fot i.

I baksätet satt det en hel familj på fyra personer. Pappan var stöddig, och modern satt med den minsta flickan i famnen, en liten sötnos på högst 1 1/2 år. Mellan dem satt det ännu en dotter i 12-årsåldern.

När vi färdades över kullarna genom dimmorna ner mot Teesta började plötsligt den lilla ettåringen spruta spyor omkring sig. Den stackars unge man snett framför mig längst bak blev alldeles nedstänkt. Vi måste naturligtvis genast avbryta färden för städning, röjning och omorganisation. Den unge oskyldige mannen var helt ställd och som bedövd. Det är inte roligt att bli helt nerspydd ens av en liten intet ont menande ettåring, och man kan bli helt paralyserad för mindre.

Efter detta rabalder fortsatte resan. De branta backarna och tvära krökarna ner mot Teesta stod nu som nästa punkt på programmet. Modern med ettåringen satt nu närmast fönstret, för att lillflickan skulle kunna spy rätt ut om det behövdes. Det var helt rätt tänkt. Plötsligt flög de båda rakt ut genom dörren, som utan förvarning hade öppnat sig. Modern rullade runt i backen flera varv, och den lilla ettåringen flög handlöst omkring. Jeepen stannade omedelbart, och de utkastades förvånade rop överröstades totalt av alla de andra passagerarnas chockreaktioner med skrik och vrede och tårar. Katastrofen och haveriet var totalt.

Argast var förstås pappan. Han grälade en lång stund med chauffören om dörren som öppnat sig fast den inte skulle ha öppnat sig och menade att den inte hade kunnat vara låst fastän den varit låst. Mest skadad var modern, som fått sin klänning förstörd och ordentliga skrubbsår på händer och armbågar men ingenting blodigt. Värst skrek förstås ettåringen, och hon demonstrerade övertydligt att hon nu ämnade skrika för resten av dagen. Hon hade fått ett litet skrubbsår mot kinden och kanske bitit sig i den också.

Olyckan kunde inte förklaras, låsanordningarna fungerade som de skulle, och de hade tydligen bara inte gjort det i fel ögonblick. Färden fortsattes efter långt uppehåll och under ihållande tårar, skrik och tandagnisslan som fyllde hela jeepen ända fram till Gangtok (100 km). Endast den nerspydde unge mannen var nöjd: han hade fått sin hämnd.

Den enda andra västerlänningen med ombord var Pavel från Prag. Våra vägar skildes i Gangtok, då han skulle till Rumtek medan jag skulle norrut till Phudong.

På vägen till Gangtok plockade vi även upp en annan passagerare, en mycket sjuk ung man, som genast i jeepen vek sig dubbel och vägrade resa sig mera. Han låg mest med sitt huvud i Pavels knä. Tänk er denne patient till ackompagnemang av den ständigt skrikande ettåringen, hennes ständigt gråtande äldre syster, de andra kvinnliga passagerarnas jämmer och tandagnisslan, så har ni den fulländade och fullspäckade Sikkimesiska ambulansen. Vår hårt prövade chaufför var mycket road när jag påtalade detta. Vi kom i alla fall alla levande fram till Gangtok, och mer än så hade vi faktiskt inte betalat för.

Vägen vidare norrut till Phudong var som vanligt i oroväckande dåligt skick, men det förekom inget uppfiskande av bilvrak på vägen, vilket en gång försenade mig där i två timmar. Halv 3 var jag framme i Phudong efter 7_ timmars resa (140 kilometer). Det var helt normalt.

Min värdinna på Northway tog genast väl hand om mig som vanligt och bjöd på omelett och te. Jag hade ju ännu inte fått någon frukost. Hon gav mig ett enbäddsrum för bara 50 rupier (10 kronor), det billigaste hittills under denna resa, så jag kunde ju inte annat än bara trivas. Bara vädret kunde ännu bli bättre.

Efter installationen gick jag upp till klostret. Ett australiensiskt par, som kommit samtidigt som jag men med en annan jeep, stod redan i startgroparna för att återvända till Gangtok. Jag försökte fresta dem att följa med upp till det spännande klostret. De svarade att de nog skulle komma om de inte fick någon jeep. Tydligt skulle de missa klostret, och de skulle inte veta vad de skulle gå miste om.

Klostret var i exemplarisk ordning som vanligt, och där pågick jobb för fullt runt omkring. Hela stenläggningen utanför skulle läggas om, och de små pojkmunkarna strävade för fullt med sina överbelamrade skottkärror. De hade ett knog och ett kneg, och flera av de omgivande småhusen höll även på att restaureras.

En vänlig munk visade mig omkring. Jag observerade genast en plansch med den nyss flydde Karmapa från Tibet. Jag frågade munken: "Kommer Karmapa att komma till Rumtek?"

"Det gör han alldeles säkert."

"Har han fått tillstånd av den indiska regeringen?"

"Det kommer han att få."

"Vad händer då med den andre Karmapa?"

"Det finns bara en."

För honom var saken självklar. Det fanns ingen Rumtek-kontrovers. Den flydde Karmapa från Tibet var den riktige Karmapa, det var en självklarhet, och allt annat var nonsens. Inget snack om saken.

Han visade mig även in i meditationsrummet, ett mindre tempelrum med blåsvarta skräckfresker på alla väggarna. Hit drar sig munkarna tillbaka för att i timmar meditera bakom lyckta dörrar och resonera om förbjudna ting. Ytterst få resenärer får se detta rum, och det gäller att ha tur: endast om någon munk just håller på att rengöra altarena där kan det passa honom att släppa in en lyckligt närvarande resenär in i det allra heligaste.

Med en man jag passerade på vägen diskuterade vi vädret. Han sade att det hade varit vackert och klart igår och att det mycket väl också kunde vara det i morgon. Väderfrågan förblev alltså som den varit under hela resan ren rysk roulette.

Min värdinna menade dock att det hade varit vackert hela tiden ända tills jag kom, och så tycktes det ha varit över hela Indien: alla talade överallt om hur vackert och idealiskt vädret hade varit ända tills jag kom, som om min blotta ankomst till ett ställe som genom en ofelbar naturlag omedelbart måste resultera i skräpväder.

Hennes man busschauffören har nu bara turer mellan Gangtok och Siliguri på grund av vägproblem högre upp. Han var därför inte hemma, och min värdinna och jag hade därför middag på tu man hand på kvällen. Hon har gått ner från 106 till 88 kilo men vill helst gå ner till 70, vilket jag dock menade vore för mycket. 80 vore lagom för henne, då hon ändå är ganska robust och storväxt.

Vi talade också om Rumtek och Karmapa. För henne var också saken självklar: det fanns bara en Karmapa, och det var den rätta. Att över huvud taget diskutera något annat var fullständigt ovidkommande.

11. Vansinnesresan till Pelling.

Min goda värdinna var så generös, att hon inte ville ha något betalt för all den mat hon bjudit på utan bara 50 rupier (10 kronor) för rummet. Hennes enda villkor var att jag skulle komma tillbaka. Jag lovade gärna att göra det om ett eller två år. Landskapet i norra Sikkim var aldrig vackrare i sin färgprunkande rikedom av grönska, gigantiska dahlior och liljor stora som solrosor, julrosor och andra grannröda exploderande vackra färgklickar, och det var en fulländad njutning att färdas genom detta landskap i bakluckan på en jeep (bästa platsen), så att man kunde se hela det landskap som man färdades ner ifrån.

Bland de andra passagerarna i jeepen var två munkar, och en av dem visade mig i Gangtok var jag skulle finna en jeep till Rumtek. Det finns fyra jeepstationer i Gangtok. Den nedersta och största är bara för jeepar söderut till Darjeeling och Siliguri. Den andra halvvägs upp är bara dyra privatjeepar. Den översta, den så

kallade "Children's Park", är för jeepar norrut och västerut. Så finns det en fjärde som är liten, varifrån jeeparna till Rumtek avgår.

Liksom alla vägar i Indien är vägen till Rumtek inte den bästa. Rumtek ligger på kullen mitt emot Gangtok på andra sidan dalen, det är inom gångavstånd ser det ut som, men för en jeep är det 20 kilometer och tar det minst 45 minuter. Det är uppklätringen till Rumtek som är den besvärliga, och den blir inte enklare om jeppen stannar på vägen för att ta sig an ett lass virke, som lastas in så att hälften sticker ut utanför.

Men Rumtek är definitivt det mest imponerande klostret i Sikkim. Det är stort, rikt och vackert, och inför den Gyllene Stupa (med relikerna efter den 16:e Karmapa) får man samma känslor som i Tashilumpo, Panchen Lamas stora stupa i Shigatse. Också här i Rumtek var Karmapakontroversen en självklar sak: det fanns ingen kontrovers. Det fanns bara en Karmapa, och det var den enda rätta. Hans bild var redan uppsatt i klostret. Det var bara för honom att komma och inta sitt självskrivna hem.

Men detta kan bara ske när indiska regeringen har gett klartecken. Detta ämnar inte indiska regeringen göra förrän säkerheten kring Karmapa och Rumtek är total. Oiniterade besökare förbryllas en aning av de beväpnade soldaterna och vakterna på taken och överallt omkring klostret, men det är bara säkerhet, och den är nödvändig. Rumtek är ett viktigt kloster, kanske det viktigaste i hela den tibetansk-buddhistiska världen just nu, så säkerhetspådraget är väl befogat.

I Gangtok hade jag upptäckt en vän från Darjeeling, Maurizio från Bologna, som varit på resande fot nu i ett år mest omkring i Sydamerika och nu började längta hem, och vi hade haft sällskap till Rumtek. När vi var klara därifrån var klockan bara halv 11. Jag hade tänkt stanna i Rumtek över natten, ett enbäddsrum på det lokala hotellet kostade bara 60 rupier, så det var ytterst frestande att göra det, och säkert hade jag gjort det, om vädret varit bättre. Som det var nu såg man inte ens Gangtok på andra sidan dalen för bara moln och dimma. Därmed föll jag för frestelsen att riskera att våga försöka satsa på att ta mig till Pelling till kvällen.

Tillsammans med Maurizio återvände vi till Gangtok (vilket man måste göra för att komma vidare,) och jag visste att den sista jeppen till Pelling skulle avgå halv ett. Jag och Maurizio skildes, och han lovade komma efter mig till Pelling efter några dagar. Vi hade haft stor glädje av varandra då vi ju ohejdat kunnat tala italienska tillsammans, ett språk som han knappast fått tala mycket i Indien eller Sydamerika. Det bästa kapitlet av hans resor sade han att hade varit Andamanerna.

Kvart över 12 nådde vi Gangtok, och det gällde att snabbt hitta "Children's Park" i övre delen av staden, men denna jeepplats är svår att hitta, och naturligtvis gick jag fel. När jag äntligen kom fram skulle Pellingjeppen precis gå. Det såg ut att finnas platser lediga i den, så jag lämpade in mitt bagage och sade till mina tyska reskamrater att jag funnit rätt jeep. När den skulle gå tillfrågades vi om biljetterna. Det visade sig att man måste köpa biljetter i en särskild bod. Det hade vi inte gjort, och jeppen var fullbokad. Den sista jeppen till Pelling gick punktligt halv ett, utan oss.

Vi fick då börja kompromissa oss fram. Vi fick en jeep till Jorethang, som är något mer än halvvägs. Jeppen avgick klockan ett, och klockan 4 nådde vi Jorethang. Där möttes vi av beskedet att den sista jeppen till Pelling lämnade Jorethang klockan 4. Så vi fick ta en annan jeep till Gerzing.

Nu började det redan mörkna, och vädret blev obönhörligt ännu sämre. När vi passerade Legship var det mörkt, och det började regna.

Det rådde totalt mörker när vi nådde fram till Gerzing, och därifrån skulle ingen jeep mer gå upp till Pelling. Vi var sex personer som ämnade oss dit, och vi vägrade lämna jeppen i regnet. Chauffören vägrade lika resolut köra oss vidare på grund av det dåliga vädret och den obefintliga sikten.

Det palavrades mycket där i Gerzing. En annan chaufför dök upp och ville ha 200 rupier för att köra oss i natten och regnet upp till Pelling. Det var bara 33 rupier per person. Jag fann det rimligt och fick de andra med mig.

Det är inte lätt att köra i mörker i Himalaya när det regnar, ty asfalterade vägar blir då genast såphala. Dessutom kom dimman. På ett ögonblick var den så kompakt att vi i baksätena inte kunde se något utanför fönstren. Allra minst syntes något av vägen. Det såg inte bättre ut än att chauffören måste köra i blindo i tjockan.

Dock kunde man förmoda att han kände vägen och kört den många gånger förut. Men hela tiden måste han slänga ut huvudet genom sidorutan i fåfänga försök att se vägen bättre eller ens att upptäcka den. Det var bara en snöstorm som fattades. Plötsligt kunde det dyka upp vägstenar rakt framför oss, bakom vilka det var tomma rymden och förmodligen någon avgrund, så att det gällde att gira för glatta livet och då helst åt rätt håll.

Men fram kom vi i åska och hällregn och rykande tjocka, och där väntade mitt gamla hotell Garuda med billiga rum, god restaurang och varm dusch. Den sistnämnda anlätades genast, det var min första kroppsrengöring sedan Naini Tal (för en vecka sedan) och min första varma dusch på hela resan. Sedan väntade en galamiddag i restaurangen och ett eget varmt rum att sova i för bara 60 rupier. Det vansinniga projektet att försöka hinna med Pelling efter Rumtek (en resa på 200 km på vägar i Sikkim och under alla världens oväder) hade lyckats.

12. *Pemayangtse.*

I Pelling satt det ett helt gäng infrusna och inregnade och huttrade i väntan på bättre väder. Somliga hade väntat i nästan en vecka. Alla lokala experter var eniga om att det dåliga vädret var helt oegentligt och alldeles absurt. Det skulle vara vackert så här års, och Kanjenjunga skulle vara som mest till sin fördel. I stället var det bara drypande dimma och regn. En konstnär bland västerlänningarna skisserade en tavla: "Minne från Pelling". Ett träd kunde med svårighet urskiljas. Resten var bara blyertsgrått.

Vi var femton stycken från England, Frankrike, Belgien och Sydafrika utom jag. Vi fyllde hela restauranten och satt där och pratade och frös hela dagen medan ingen ens gitte titta ut genom det tröstlösa fönstret.

På eftermiddagen gick jag upp till Pemayangtse, väl rustad med riktiga skor och strumpor (för första gången) och paraply. Jag hade ju en viktig mission att uppfylla där uppe vid klostret. Håkan Hjelmström, som jag träffade här med hans Bettina förra gången jag var här för två år sedan i betydligt bättre väder, hade bett mig underrätta en av lamorna vid klostret om hans återkomst till sommaren. Denne lama var ingen mindre än Gyalpo Yongda, ryktbar genom sina mycket aktiva sociala insatser i Sikkim. Från början hade han tjänstgjort i Sikkims kungliga armé, men när Sikkim förlorade sin självständighet 1975 sadlade han om och gick in i politiken i stället. Denna fann han otillräcklig för sina syften, så han blev buddhistisk munk i stället och startade 1980 sitt hem och skola för Sikkims föräldralösa och medellösa barn. Han ger därigenom möjlighet till utbildning och utveckling åt barn som annars bara skulle bli tiggare. De får bo och hjälpa till i skolan, där de får utbildning i alla viktiga ämnen och inte minst buddhism och tibetanska språket, och hela skolan och rörelsen är självförsörjande. Han får inga bidrag från staten utan måste göra och bekosta det mesta själv. Han är därigenom som en Don Bosco av Sikkim, och han inbjuder unga västerlänningar att komma och hjälpa till vid hans skola. De får mat och husrum gratis mot att de undervisar i exempelvis engelska eller datorkunskap. Håkan är datorexpert, och Bettina är sjuksköterska, vilket är två alldeles utmärkta kvalifikationer för att kunna göra stor nytta vid Denjong Padma Choeling Academy i

Pemayangtse. För närvarande erbjuder hans rörelse mat, husrum och utbildning åt 223 barn.

Han ville gärna att jag skulle stanna och bo där på klostret, och jag förlängde genast min vistelse i Pelling med en dag. Vi hade mycket att tala om, vi kom genast in på Sikkims politik och Rumteksituationen, och han hade mycket att berätta om bådadera. Han var ju både veteran i Sikkims politiska historia och expert på tibetansk-buddhistiska problem.

Problemen i Rumtek är inte så mycket beroende på Karmapas flykt från Tibet som på vad som har hänt där tidigare. Några munkar i Rumtek har publicerat en bok som täcker hela tragedin, vilken han gav mig att läsa. Den är bara på 80 sidor och heter "The Siege of Rumtek". Den avslöjar i svart på vitt vissa skurkar i buddhistiska munkkläder och alla deras oegentliga förehavanden. Det hela är en politisk fars men en buddhistisk tragedi.

När den 16:e Karmapa dog 1981 försökte några mäktiga munkar tillsätta en ny Karmapa genom en kupp och i samförstånd med Pekingregimen. Genom helt oegentliga metoder som även inbegrep förfälskning av urkunder etablerades så Karmapa i Tsurphu och erkändes av både Kina och Dalai Lama, medan en av den 16:e Karmapas närmaste män, den så kallade Sharmapa, fann en annan Karmapa, som etablerades i Rumtek 1992. För att få denna Karmapa i Sikkim åsidosatt och avlägsnad genomförde Situ Rimpoche, den kinesiskt orienterade munken som etablerat Karmapa i Tsurphu, en kupp i Rumtek och fördrev de munkar som var Sikkim-Karmapa och Sharmapa trogna. Denne Situ Rimpoche blev senare utvisad från Indien på grund av sina lömska och våldsamma metoder.

I januari i år komplicerade situationen genom Tsurphu-Karmapas flykt från Tibet till Dharamsala. Han gav alltså kineserna på båten och räckte lång näsa åt Peking genom det mest praktfulla förräderi han hade kunnat begå. Den Karmapa som alltså etablerats genom bedrägerier och kinesiska manipulationer genom falska munkar kom hela systemet på skam genom att fly till exilregeringen.

Har han därför någon rätt till sin ordens huvudsäte i Rumtek? Det verkar inte så. Dalai Lama har begått politiska misstag förut, och hans ställningstagande för Tsurphu-Karmapa mot Rumtek-Karmapa kan varken betecknas som rättvist eller klokt. Han har inte ens mandat till ett sådant ställningstagande, då Dalai Lama aldrig tidigare haft rätt att bestämma Karmapa-successionen. Dalai Lama och Karmapa är egentligen varandras jämlikar, då de båda inte är mer än överhuvuden för två olika men lika viktiga klosterordnar.

Hur ska detta sluta? Det är bara att hoppas att den indiska regeringen inte ger Tsurphu-Karmapa tillåtelse att resa till Sikkim. För om det blir bråk mellan de båda etablerade Karmapa är det inte bra för någon och allra minst för den tibetanska buddhismen.

Av en helt annan mening var min gode värdshusvärd, och även han hade rätt på sitt sätt. Det är inte bra för den tibetanska buddhismen att det uppstår splittring. Därför bör alla tibetaner sluta upp bakom Dalai Lama. Faktum är, att Dalai Lama erkände Tsurphu-Karmapa innan den andre blev aktuell. Man kan inte ta tillbaka ett dylikt erkännande. Dessutom försökte Sharmapa först hävda att Karmapa inte mer skulle reinkarnera, då tecken saknades, sedan försökte han etablera en bhutanesisk kandidat av Bhutans konungahus, som bara försvann, varefter han etablerade sin Rumtek-Karmapa. Men genom att definitivt sparka kineserna i häcken och våga och lyckas att fly till Dharamsala har Tsurphu-Karmapa visat sig som den mer tydliga Karmapa. Majoriteten av tibetaner i Indien och Sikkim har accepterat honom och vill ta emot honom i Rumtek.

Om han kommer, vad kommer då att hända med Rumtek-Karmapa, nu i Delhi eller Kalimpong? Han kommer alltid att förbli en munk. Han har då inte förlorat

något utom allt bråk i Rumtek, de korrupperande klosterrikedomarna därstädes och all fåfängan kring titeln och maktbördan av att vara Karmapa av Rumtek.

Båda sidorna har häcklat den andra för korrruption och maktmissbruk, oegentligheter och mutor. Antagligen har båda sidorna rätt. Det blir svårt för Karmapa att höja sig över dessa världsliga problem.

Lama Yongda menade, att Tsurphu-Karmapa gjorde bäst i att återvända till Tsurphu i Tibet och utnyttja sin situation av att vara erkänd av både Kina och Dalai Lama till att bearbeta och omvända kineserna.

Han kom ner till byn från klostret nästa dag med anledning av Nehrus födelsedag, som är Barnens Dag i Indien och en festdag. Han bjöd sina lärjungar på mat och mig på öl, och över var sitt ölglas skålade vi för Nehru och bildade här och nu "The Sweden-Sikkim-Friendship Society", på svenska "Vänskapsföreningen Sverige-Sikkim". Detta positiva embryo kan utvecklas till vad som helst och till att börja med alltid intensifiera kontakterna mellan Sverige och Sikkim.

Maurizio dök plötsligt upp mitt på dagen, och vi fyllde hela hotellet och hela byn med vår italienska konversation till allas förtjusning.

Jag blev mycket god vän med det sydafrikanska paret. Mannen Ian var mångprövad och hade regelbundet besökt Kina två gånger årligen 1989-1995. Naturligtvis kom vi att diskutera Tibet. Han kunde inte för sitt liv begripa hur någon kunde tro att Tibet någonsin skulle kunna bli självständigt från Kina. Med sina gedigna erfarenheter av Sydafrikas omvandling och som mångårig resenär i hela världen var det oerhört givande att diskutera med honom. Han var mycket lugn och säker och visste vad han talade om, men det visade sig att han ingenting visste om den tibetanska mentaliteten. På den punkten var han precis lika nollställd som en vanlig materialistisk kines.

Under natten regnade det, så att luften rensades, och tidigt nästa morgon framträdde Kanjenjunga i hela sin härlighet. Det heliga berget har fortfarande aldrig bestigits, då det är förbjudet att gå närmare toppen än två meter. Det var första gången sedan Joshimath (för två veckor sedan) som vi alls kunnat se bergen. Det kändes skönt och rätt att nu sakta börja retirera och inleda återresan hemåt tillbaka till Darjeeling, sedan Pokhara i Nepal och därefter Kathmandu, för att där organisera hemresan.

13. *Darjeeling*

Darjeeling, "åskornas kulle", tillhör egentligen Sikkim, liksom Chumbidalen i öster, som övertagits av Tibet. Det var på 1820-talet som Indien drabbades av en fruktansvärd malariaepidemi, som gick hårdast åt alla engelsmän, som dog i hundratal som flugor. Behovet av en 'Hill Station' för Bengalen uppstod, där sjuka soldater och kolonialister kunde återhämta sig från slättlandets sjukdomsfasor. Man fann kullområdet norr om Siliguri och konstaterade att luften där var hälsosam. Engelsmännen bad Sikkim att få arrendera området, och Sikkim gick med på det. Sålunda började Darjeeling utvecklas, och konungariket Sikkim erhöll årligen en rejäl summa i arrende. Långt senare importerades tebusken och började den planteras, och Darjeeling gick sin storhetstid till mötes som hemorten för världens bästa te. Det blev Calcuttas sommarhuvudstad, och det vill inte säga lite det, ty Calcutta var ju det brittiska imperiets andra stad och kanske den största staden i Asien. Darjeeling blev även utgångsorten för alla Himalayaexpeditioner mot Mount Everest, Kanjenjunga och Nepal. På 1890-talet byggdes den unika smalspåriga järnvägen upp till Darjeeling, som då var världens högst belägna, och som nu som den andra i världen fått status som världskulturminne och som beskyddas och får bidrag av UNESCO. Den första att få det var en järnbana i Österrike.

Under 1900-talet flyttades Indiens huvudstad från Calcutta till Delhi, och i stället för Darjeeling blev angloindiernas sommarhuvudstad Simla. Men Darjeeling bibehöll sin unika status som te-huvudstad och som "the Queen of Hills", 'kullarnas drottning', genom sitt unika läge med hela Kanjenjunga som överväldigande skönhetsfond. Kanjenjunga är Sikkims heliga berg, men jag har aldrig någonstans från Sikkim sett Kanjenjunga vackrare än från Darjeeling.

När Nehru övertog Indien från engelsmännen 1947 fortsatte han betala arrende till Sikkim och höjde till och med beloppet. Darjeeling var alltid en i grunden sikkimesisk stad med dock en dominerande nepalesisk befolkning. Det berördes aldrig av Gandhis frihetsrörelse, Darjeeling var likgiltigt för Indien och behöll sina utomordentliga engelska undervisningsetablissemang och struntade i Indiens självständighet. Darjeeling var aldrig etniskt en del av Indien.

Tyvärr fortsattes inte Nehrus kloka Darjeelingpolitik av hans efterföljare, och under hans dotter Indira Gandhi införlivades Sikkim med Indien i trots mot folkrätten. Sikkim hade alltid varit ett självständigt konungadöme och har fortfarande sin egen flagga, röd med vitt mittfält med det åtta-ekrade hjulet i guld i mitten; men sikkimeserna tycker inte om att hissa denna flagga då de inte vill provocera hinduerna.

Det skrevs en bok om Indiens uppslukande av Sikkim som heter "Smash and Grab" ("Slå sönder och ta det med våld") av författaren Sunanda K. Dhatta-Ray. Omedelbart efter publiceringen förbjöds den av den indiska censuren och drogs in. Många hann dock tillgodogöra sig ett exemplar av boken, och den sprids alltjämt underjordiskt. Min vän Lama Yongda i Pemayangtse kom över fem exemplar, som han satt i cirkulering. Han menade att boken kommer att publiceras igen och bli allmänt tillgänglig.

Mina värdinnor på Shamrock var underbara. Den stora värdinnan var bortrest till Delhi, men i stället sköttes stället av två små sparvkvinnor, den ena en dvärginna. Den större sparvkvinnan var väl hälften av min storlek medan dvärgkvinnan var en fjärdedel. En av israelerna på Shamrock var en två meter stor muskelbyggare av oerhörda dimensioner, och dvärgkvinnan höll sig alltid på längsta möjliga avstånd från honom så att han i misstag inte skulle trampa på henne. Hennes storlek var inte mer än 10 procent av hans, så vid en eventuell olycka kunde hon mycket väl försvinna.

Men dessa båda sparvkvinnor tog mycket väl hand om oss, skämde bort oss med te när vi än behagade, lagade världens bästa mat i Darjeeling, bättre än i någon restaurang i staden, och trivseln i Shamrock kunde inte bli bättre. De båda gigantiska israelerna trivdes så bra att de verkade inställda på att stanna där för gott. I Israel var det ju ändå bara bråk.

Det visade sig att Dave Douglas inte hade kommit iväg ännu på grund av strejkerna. När jag sökte hans vackra syster mötte jag till min förvåning honom själv, men Dave berättade att systemen väntade mig vid hennes skola, the Loreto College ovanför Windamere Hotel, så jag gick dit.

Det var väl Darjeelings finaste flickskola, och systemen hade redan berättat allt om mig för alla sina kolleger, så hela skolan visste redan allt om mig. De propsade genast på att jag skulle hålla en föreläsning följande morgon, och jag tackade ja. Allt arrangerades genast.

Föreläsningen skulle handla om "Orientering i den samtida litteraturen och vart den är på väg", och jag förberedde den noga.

Vi träffades igen till kvällen, och då gav mig Dolly den beklagliga nyheten: hela skolan skulle plötsligt just på fredag fara på utflykt. Det skulle ha varit på lördagen, men så hade det plötsligt ändrats, och ingen kunde göra något åt saken. Sådant händer i Indien.

Min föreläsning kunde tidigast föreläggas till nästa vecka, och jag kunde omöjligt stanna längre än till lördag. Nästa gång - kanske, om inte om ett år så kanske om två år.

Alla lärarinnorna var mycket ledsna och besvikna, men jag var nästan lättad, ty min röst var långt ifrån återställd ännu. På det här sättet slapp jag använda den och riskera att försämra den ytterligare.

14. *Te vid Sarankot.*

Eftersom gårdagen hade varit så glänsande vacker och varm vågade vi sista dagen i Darjeeling satsa på Tiger Hill. Vi steg upp i ottan, nio personer, och trängde oss in i en jeep. Redan när jag steg ut fick jag onda förningar: moln. Det var inte stjärnklart. Mycket riktigt: från Tiger Hill syntes vid soluppgången inte ett enda berg men desto fler moln. Det var ett totalt fiasko. Där var minst 300 turister, de flesta vilda bengaler från Calcutta, som stod där och frös häckarna av sig och skaffade sig nya förkylningar, som om de gamla inte räckte till, för att vid soluppgången få det stora privilegiet att bara få se en massa moln. Roligare kunde det inte bli.

Hela dagen tycktes sedan följa samma mönster. Det var den stora festdagen för järnvägen, det skulle festas och hållas tal och åkas tåg, men det bara regnade och var svinkallt. Det var absolut sämsta tänkbara festväder.

I detta väder gjorde skolan sin utflykt i stället för att höra min föreläsning. Det blev förmodligen en våt utflykt med många nya förkylningar.

Fler och fler lämnade Darjeeling i detta bedrövliga tillstånd. Melanie hade redan lämnat, ty efter att hon rakat håret av sig hade hon fått sparken från hotellet där hon arbetat – tydligen tyckte inte hotellet om att ha skalliga kvinnliga receptionister. Jag kunde förstå dem, ty hon hade haft Darjeelings vackraste hår, och därför hade hon blivit anställd. Även Maia från Israel var trött på kölden och fukten och ämnade lämna in.

Jag sökte min gamle vän Gyalpo Tsering vid busstationen, som hjälpt mig så mycket 1997. Han var i Amerika. Det hade han också varit förra gången. Jag fick ordna morgondagens resa till Pokhara utan honom.

När jag uppsökte Dolly på eftermiddagen för att lämna henne mitt föredrag var Dave fortfarande kvar. Han skulle som vanligt avresa följande morgon. Han var nu bara försenad fem dagar. Återseendet blev desto hjärtligare, och deras granne bjöd på födelsedagstårta med anledning av hans födelsedag för någon tid sedan, så där blev det åtminstone en stämningsfull fest. Vi var sju personer från Indien, Burma, Nepal, Sverige, Israel och Thailand, och de två från Thailand var i majoritet. Vi åt tårta och drack kaffe medan Göteborgsvädrer dröp av svidande rå duggregnsfukt där ute. Hela situationen var ganska osannolik till och med för Darjeeling.

Jag blev tvungen att bryta upp från kalaset då jag hade ett annat möte före middagen. Hela dagen hade jag sökt efter Mark och Claire, mina reskamrater från Pelling, som bodde på hotell Aliment högst upp i staden, ett förträffligt ställe med god rymlig restaurant högst upp, e-mail-service och rimliga priser. Jag gick dit på morgonen och fastnade där i regnet medan jag hörde att Mark och Claire skulle dyka upp på Joey's Pub nere i staden klockan 6 på kvällen. Det var min enda chans att träffa dem, ty nästa morgon skulle de resa till Kathmandu och jag till Pokhara.

Joey's Pub var ett förvånansvärt trivsamt ställe med dämpad musik och mjuk framtoning. Jag träffade Marks och Claires franska vänner där, som bekräftade att Claire och Mark skulle komma, men de kom inte. I stället välte en av fransmännen ut sitt glas så att hela stället började stinka av denna vara. Han fick dock genast ett nytt glas som han inte spillde ut. Annars dracks det mest bara öl på krogen.

När jag vaknade följande morgon var det 9 grader i rummet, och jag hade hostat hela natten. Det var tydligen dags att lämna Darjeeling.

Resan till Nepal blev kaotisk. Innan bussen lämnade Darjeeling måste den repareras, och fyra gubbar låg under den i en halvtimme. Halvvägs ner mot Siliguri fick vi motorstopp. Lyckligtvis var det bara bensinen som tagit slut. Vi fick låna några liter av en förbipasserande lastbil, och överföringen skedde med en smutsig slang, men fram till Siliguri kom vi om dock alltför sent.

Av mina tio dagar i Darjeeling och Sikkim hade bara två varit så vackra att bergen kunnat skönjas, och detta var den andra av dem. Så visst var det synd att lämna Darjeeling med dess kyla och råa dimmor och fukt, där alla västerlänningar jag träffat mest bara hostat sig fram genom tillvaron. Ändå älskade vi alla Darjeeling.

När jag kom fram till Siliguri hälsades jag hos Gupta Travels med de bevingade orden: "Du kommer för sent," yttrade med den övertydligt förkrossande andemeningen att hela min resa hade havererat. Jag förklarade förseningen, och de gjorde vad de kunde. Jag pressades in i en överfull jeep mot Kakarvitta, där kvinnan mitt emot mig gav di åt ett barn medan våra knän slets om utrymmet. Men fram till Kakarvitta kom vi och bara en timme för sent.

Jag hade köpt hela resan till Pokhara i ett paket, så det gällde att de olika stafettbytena fungerade. Väl innanför Nepal satte de ansvariga mig på en buss till Kathmandu i stället för till Pokhara, men de insåg sitt misstag i tid, och det kunde korrigeras.

Festbussen till Pokhara hette "*Night Queen*", och festen pågick hela natten. Västerlänningar brukar inte ta denna buss, och även denna gång var jag ensam utbölning bland idel nepaleser. Varannan timme stannade bussen vid något nattfik eller restaurang, så att man kunde förfriska sig ideligen, och varje vattenhål var förvånansvärt rikt försett med whiskybutiker. Te var en bristvara, men whisky var vanligare än vatten.

Förra gången jag tog denna buss var samma årstid 1995. Då tog resan lång tid i anspråk då vägen var dålig, och man kom inte fram till Pokhara förrän sent på eftermiddagen. Nu kom man fram redan klockan nio på morgonen, exakt 24 timmar efter avresan från Darjeeling.

Mitt bästa resällskap hade dock varit ett ungt engelskt par från Southend-on-Sea, Englands torraste plats, (ett besynnerligt superlativ för någon plats i England,) som skulle resa jorden runt under tre år. De hade bara börjat och skulle nu ner till Calcutta. Han liknade precis Sir Alec Guinness som mycket ung, när han debuterade i "*Great Expectations*", och verkade minst lika trevlig.

Åter till Pokharabussen "*Night Queen*". Den var naturligtvis fullproppad inte bara med människor utan framför allt med saker, då allt bagageutrymme uppe på taket hade upptagits av väldiga flätade burar med fjäderfä i form av många hundra levande kacklande kycklingar. När bussen var som mest ordentligt fullproppad dök det upp några extra passagerare som var damer av den fylligare sorten. Många reser till Indien bara för att få det stora nöjet att få se vackra flickor i saris, det vackraste och mest kvinnligt framhävande av alla kvinnliga klädesplagg; men när damerna är åt det äldre och fylligare hållet blir behållningen av deras behag av motsatt karaktär. En sari har nämligen en förmåga att accentuera just karaktären av hullet omkring magen, och om detta då är späckat av vällevnad och bekvämlighet blir dess verkan formidabel, när sådana damer kommer klättrande över voluminösa travar av bagage i mittgången, så att de snubblar och faller och kollapsar under företagets gång. Tyvärr finns det inget alternativ till saris för dessa damer. Inte ens Rubens mest svällande kvinnliga hull gick upp mot skådespelet av bagageklättrande feta nepalesiskor i saris under flåsiga överansträngningsmödor.

När jag kom fram till Pokhara möttes jag av en ung man som talade förvånansvärt god engelska och försökte övertala mig att överge mitt gamla hotell

"Skogsduvan" för hans eget. Han påstod att "Skogsduvan" fått ny ledning som inte alls var i klass med den gamla. Eftersom han dessutom erbjöd mig gratis billift och rimliga priser gick jag med på att ta hans hotell i beaktande. Det visade sig vara samma hotell som jag kommit till första gången i Pokhara för fem år sedan.

För 150 rupier (nepalesiska) fick jag varm säng med lakan och badrum på rummet med dusch och hett vatten. Det var bara att tacka ja.

Klockan var 9 på morgonen. Man kunde ännu hinna ha en god morgonstund uppe vid Sarankot, så jag gick dit. Det tog precis 1 1/2 timme, trots min mycket nedsatta kondition. Och där uppe kunde man fröjda sig åt Nepals vackraste landskap med solsken och hela sjön i blickfånget tusen meter under sig. Visserligen var det molnigt och disigt, inte ett enda berg syntes och så hade det varit hela säsongen, men man hade ändå lyckats hinna upp efter 24 timmars resa från Darjeeling (737 kilometer) för att få sitt morgonte vid Sarankot.

15. Pokhara.

Vädret var inte bättre i Pokhara än någon annanstans i Himalaya detta år. Från Sarankot kunde man bara se översta tippen av Macchapucchre och södra delen av Annapurna (7200 meter). Resten var höljt i dimma. Om man inte ens kunde se det stora Annapurna från Pokhara, hur kunde man då vänta sig att alls se något av Himalaya i år? Och denna partiella visibilitet av södra Annapurna var alltså bara när vädret var osedvanligt vackert.

En holländare bodde i Pokhara året runt. Han var anlita som stadsarkitekt, och han visste allt som var värt att veta om Nepal. Det svåraste problemet var förhållandet till Indien. Mot det fattiga efterblivna Nepal förhåller sig Indien som en elak styvmor. Hon struntar totalt i hur det går för Nepal och kör över henne och utnyttjar henne hänsynslöst. När Indien byggde den stora dammen vid gränsen till Nepal ovanför Bihar dränktes otaliga byar och städer i Nepal medan Indien utvann all elektricitet. Och Nepal har ingenting att försvara sig med, för vid det minsta bråk från Nepals sida stänger Indien helt enkelt gränsen och allt samarbete stannar av, vilket enbart Nepal blir lidande av. Indien har råd att strunta i Nepal, men Nepal är beroende av varje brödmula som faller från den rika styvmodern Indiens stora bord. Så som Indien behandlar Nepal var en omöjlighet så länge engelsmännen var i Indien, och överallt i Nepal slås man av en mycket större välvilja och affinitet för allt engelskt och västerländskt än i huvuddelen av Indien, där det brittiska arvet i allmänhet förträns till nackdel för Indien.

Han berättade också om de astronomiska problemen med att få saker och ting att fungera i Nepal. Som demokrati är Nepal bara 10 år gammal, och ingen demokrati kan mogna på bara 10 år. Nepal får mycket utvecklingsbidrag från välvilliga fonder i hela världen, men alla dessa enorma belopp hamnar i regel i privata fickor och når aldrig sina ändamål. För 10 år sedan behärskade kungen allt, efter tio år av demokrati är det en sorts rik oligarki som har allt i sina händer, och där fastnar även bidragen. Endast genom deras nåd kan utbetalda belopp i viss mån resultera i vettiga investeringar men knappast mer än 10-20 procent. Byråkratin är outvecklad, då engelsmännen aldrig koloniserade Nepal och etablerade någon sådan, men i den mån den finns är den bara till för att stoppa allt. På grund av den outvecklade demokratin och den rådande oligarkin är det alltså egentligen helt naturligt att det revolutionära kommunistpartiet är starkt.

Tillsammans med en amerikan från Seattle diskuterade vi en helt annan aspekt av demokrati, nämligen det amerikanska presidentvalet, som vi hade hjärtligt roligt åt båda två. Två veckor efter valet verkar dödläget vara totalt, då Al Gore leder i röstandet men Bush leder i elektorsvalet med 300 röster. Perry från Seattle visste allt

om procedurerna och problematiken och skrattade oavbrutet när han talade om det. Det skulle inte bli någon ände på rättegångarna och röstomräkningarna, och om Floridavalet verkligen hade oegentligheter att uppvisa (med George Bushs bror som guvernör och andra fanatiska Bushanhängare som avgörare av valet) kunde det även bli röstomräkningar i andra stater än Florida. Själva elektorsvalet (då elektorerna väljer presidenten) skulle äga rum i mitten av december, och även det var i högsta grad oförutsägbart. Vad som helst, minsta milligram i någon riktning, kunde tippa över vägen åt ett överraskande håll, som nu tycktes sväva i fullkomlig nästan orubblig jämvikt. Och Perry skrattade hjärtligt åt vad han kallade den praktfullaste politiska komedin i Amerika på 100 år.

Min gamle vän som arbetat 14 år i Delhi som politisk rådgivare och advokat, och som berövats sin ställning genom mordet på Indira Gandhi och Rajiv Gandhi, och som nu hade restaurang "Momo" i Pokhara, en av dessa mera oansenliga syltor, var sig lik och ägnade sig som vanligt åt att hålla oändliga monologer inför mig medan jag var sysselsatt med min middag. Vi hade en sak gemensamt: vi beklagade båda utvecklingen i Pokhara och förfasades inför dess Mallorca-Las Palmas-prägel med bullrande discokaféer överallt medan den pastorala friden i stort sett var helt förstörd utom i bortre utkanten av Lakeside. Därför hade jag tyckt så mycket om hotellet "Skogsduvan", som gränsat direkt till risfälten, medan "New Lakeside View", mitt första och sista hotell, låg instängt mitt i ghettot av förfärliga turistdepåer. När jag första dagen gick upp till Sarankot var det inte en nepales på vägen som inte hjärtligt erbjöd mig att få köpa hasch. Vid en stuga långt ute i risfälten stod en hel familj vid ingången, den unga modern med ett spädbarn på armen, där fadern helt hjärtligt och glatt erbjöd mig den finaste hasch. Till och med barn erbjöd mig denna vara som om det var tuggummi eller godis.

Jag träffade en norrman som varit här 1985 och kunde berätta hur det var då. Det hade varit den absoluta pastorala friden, man hade kunnat gå och bada var som helst i sjön, Lakeside hade bara varit risfält och några fiskarhyddor, och maten hade varit den bästa i Nepal. Nu var det bara discodunk överallt, och i detta nattklubbsghetto var det omöjligt att passera efter mörkrets inbrott utan att bli antastad av unga nepalesiska haschförsäljare. I detta fall finns det skäl att tala om turismens totala destruktivitet.

Turister av ett mera oskyldigt slag var japanerna. Som vanligt trängdes de i flockar. Uppe vid Sarankot var det omöjligt att se någonting inte bara för molnen utan även för massor av japanska turister, som alla skulle rigga upp sina omfattande fotograferingsateljéer med tillbehör och krävde fri sikt vare sig man såg någonting eller ej. Endast den tredje och sista morgonen kunde man knappt skönja hela det magnifika Annapurnaskådespelet.

Med ett belgiskt par där uppe vid Sarankot råkade jag i het debatt om Vlaams Blok, det framgångsrika flandriska rasistiska högerpartiet. De bodde i Antwerpen, huvudsätet för Vlaams Blok, och kände väl till den Skandinaviska Sjömanskyrkan, vars historia ju var intimt förknippad med min egen familj genom pastor Daniel Orädd och Lullan. De var av den åsikten att Vlaams Blok bara var ett missnöjesparti. Deras framgångar var oroväckande men ej farliga, såvida de ej skulle fortsätta, vilket knappast var troligt.

Men mest utbyte hade jag med Charlotte från Boston som bodde i Honolulu. Hon var en mycket varm människa väl insatt i alla aspekter av tibetansk buddhism och var på väg till Darjeeling och Sikkim, varför jag kunde stå till tjänst med allt vad hon behövde veta inför sitt första besök där. Vi brukade sitta tillsammans på restaurang "Happy Feel" vid vattnet, där de hade Pokharas finaste *fruit curd*. Man kunde sitta där i oändlighet och bara njuta.

16. Från det ena paradiset till det andra

I Pokhara försökte jag undvika de misstag jag kanske begått i Kausani och Pelling. Där hade jag ångrat att jag inte stannat en dag extra. Alltså stannade jag en dag extra (tre dagar) i Pokhara i stället inkom för att återvinna min hälsa. Beslutet visade sig vara klokt.

Förargelseelement saknades dock inte. Det värsta var det nepalesisk-indiska valutadilemmat. Det visade sig när jag var i Nepal att det där var omöjligt att växla eller använda indiska 500-rupiesedlar, då tydligen den gamla 500-sedeln utsatts för mycket förfalskningsverksamhet, varför även den nya i Nepal bannlysts såsom farlig. Ingen bank i Nepal ville växla den, och om man växlade den svart kostade det 10 procent. Hela situationen var alldeles absurd, då de nya 500-sedlarna var idiotsäkra genom vattenstämplar och glittermärken, och kom man från Indien med bara 500-sedlar i plånboken, som jag, var man fullkomligt blottställd.

Det visade sig att den unge mannen som infångat mig till New Lakeside View Guest House hade ljugit. Jag träffade min gamla värd på "Skogsduvan", och ingenting där hade förändrats. Han hade ljugit bara för att vinna en extra gäst för sin egen skull och därvid totalt struntat i gästens egna önskemål, som mycket hellre stannat på den fjärran "Skogsduvan" långt borta från det utsägligt plågsamma nattklubbshettot med allt dess oväsen och dess bedrövliga knarkhandel.

Resan till Kathmandu gick smärtfritt. Vi var plötsligt fyra svenskar på bussen. De tre andra var de första jag träffat efter Dharamsala. En av dem skulle ta flyget hem på fredag från Kathmandu, och jag hoppades kunna ha samma tur. Chanserna var dock små.

Vi nådde Kathmandu klockan 2, och jag förlorade ingen tid i onödan. Mitt gamla hotell fanns kvar, det underbart sjaskiga och solkiga Yak Lodge, med allmänt badrum och eget rum med ren handduk för 150 rupier för gammal vänskaps skull, jag var ju stamkund och kändes omedelbart igen, och Yak Lodge var numera till och med uppdaterat med Internet för 1 rupie minuten. Det var billigare än Dharamsala. Jan från Jönköping, min reskamrat, hade e-mailat från Pokhara och konstaterat att det där var sju gånger dyrare och sju gånger långsammare än någon annanstans. Regeln i Himalaya var tydligen den, att ju dyrare Internet, desto långsammare och odugligare system.

Efter installationen rusade jag genast till Aeroflot. När jag framlade mitt önskemål blev jag utskrattad. Det var fullkomligt omöjligt att med två dagars varsel få en plats på flyget från Kathmandu till Moskva. Jag kunde ju försöka komma till flygplatsen men skulle då med största sannolikhet bli tvungen att återvända därifrån igen.

Men det skulle vara möjligt att flyga den 27.11 från Delhi tre dagar senare. Den gamla vanliga mardrömmen infann sig igen som på beställning: nödvändigheten att från östra Nepal ta sig med buss och tåg till Delhi, den definitiva mardrömsresan. När jag undersökte möjligheten var det dessutom omöjligt att fixa tåget. Det skulle bara gå med buss hela vägen: 40 timmar, två nätter och en dag.

I Kathmandu förföljdes man även av omöjligheten att få indiska 500-lappar erkända som pengar. Det fanns ingen annan möjlighet än att växla in en engelsk resecheck (50 pund, 5055 rupier). Sedan kunde man börja överleva.

Ett av mina uppdrag i Kathmandu var att köpa en thanka åt en god vän i Göteborg. Redan i Pokhara hade jag undersökt möjligheten och där funnit goda thankas till priser mellan 3-7000 rupier. I Kathmandu var priset för samma vara 2200 rupier. Det var nästan oförskämt billigt. Efter mycket väljande och vrakande och oändliga överläggningar med samvetet köpte jag två, som kompletterade varandra. Båda var i min klients smak, men jag kände, att om jag bara köpte den ena kunde hon bli missnöjd. Om jag köpte båda skulle hon aldrig kunna besluta sig för vilken

hon skulle tycka mera om. Det skulle ge henne ett lämpligt bryderi för livet. Alltså gjorde jag slag i saken och köpte båda för bara 4200 rupier (500 kronor). Och de var båda ovärderliga.

Att bege sig upp till Swayambunath, den stora stupan väster om staden med aptemplet och de många odrägliga aporna, före skymningen var obligatoriskt. Men där hade nu skett en förändring: ett besök uppe på denna höjd med utsikt över hela staden hade förr alltid varit gratis. Nu var det inträdesavgift på 50 rupier.

Mina kläder hade aldrig varit smutsigare och inte jag heller. Vi var helt i klass med Kathmandufloden, om den kan kallas flod, en öppen kloak för världens skitigaste svin att gå och böka i med ständigt svarta asfåglar förmörkande himlen ovanför. Det torde vara världens praktfullaste zoo när det gäller asätare och kloakdjur, alltså djur som lever på vad som kommer ut genom kloakerna.

Min goda värdinna på Yak Lodge sade att det kanske fanns varmt vatten i kranarna på dagtid. Men nöden hade ingen lag. Jag duschade, och vattnet var nästan varmt. Man var innerligt tacksam för att man faktiskt kunde bli renare än någonsin tidigare under resan och faktiskt få kunna ta en ren skjorta på sig utan att omedelbart smutsa ner den.

Sedan var det dags för den erforderliga kalasmåltiden: buffelmomos med fried rice och en kanna te. Man var hemma i Kathmandu igen.

17. Fest och baksmälla i Kathmandu.

Shekhar svarade mig hjärtligt i telefonen när jag ringde honom, och hela hans hem var mitt. Vi kom överens om att träffas följande dag.

Den förmiddagen avgjordes hela min hemresa: buss till gränsen fredag-lördag, buss från Sunauli till Delhi lördag-söndag (24 timmar), flyg till Moskva mitt i natten till måndagen klockan 2, och en timme mellan bytet i Moskva till flyget till Stockholm. Det kunde lyckas. Det var som vanligt liksom allt denna resa frågan om rysk roulette.

Shekhar, som jag inte sett på två år, verkade fylligare, friskare och lugnare. Han hade skaffat sig ett nytt hem i stället för det gamla lilla trånga mitt i Kirtipurs värsta avgaskvarter, där hans son alltid haft andningsproblem. Hans son var nu fyra år och gick i skola, och Shekhar berättade att flyttningen gjort susen. Sonen var aldrig sjuk mera.

Jag trodde honom när jag såg huset. Det stod mitt i en åker helt ensamt långt bortom Kirtipurs utkanter. Hans trädgård var exemplarisk: han odlade allting själv: rädisor, spenat, ris, blomkål, vitlök - han hade allting. Hans hushåll var i praktiken självförsörjande. Det enda han inte hade var fruktträd och en bananplantage.

Han hade hyrt detta hus och lämnat sitt eget åt sina bröder. Hans liv var nästan för exemplariskt för att vara sant. Han arbetade fortfarande som lärare när han inte var guide åt "Läs och Res", och han verkade ha det bra med sin familj. Även hans frodiga hustru verkade trindare, piggare och friskare än senast, och han hade en hel datorbas hemma med Windows '98, Internet, högtalare, CD-Rom, kunde spela in filmer och göra vad som helst med sin dator. Tyvärr hade den för ögonblicket virus.

Min natt hos denna unga lyckliga familj var min sista före återresan. Det kändes helt rätt att tillbringa den under sådana idealiska omständigheter. Luften var lika ren som den i Kathmandu var oandningsbar, rummen var stora och rymliga och jag fick ett eget, även köket var optimalt och inte bara ett trångt kök som i familjehuset, och de bjöd på den bästa tänkbara mat: min första Dal Bath i Nepal och den bästa, med det godaste tänkbara te kryddat med kanel, ingefära och kardemumma, precis som i Kashmir.

Även vädret tycktes nu klarna inför min avresa. Man såg alla bergen mot norr bortom Kathmandu, himlen var alldeles klar och fri från dis och dimma, och ingenting fattades i den serena harmonin.

Följande morgon tog mig Shekhar på rundvandring i sin hemby. Han visade mig bland annat den lokala begravningsplatsen. En nepalesisk begravningsplats är i allmänhet en kremationsplats, och det tar i regel 5-6 timmar att förbränna en kropp med ved, men här var det annorlunda. Före antändningen täcker man liket med torrt gräs, varefter förbränningen tar bara en timme. Efter begängelsen sitter man kvar men inte länge utan kanske bara en trekvart. Nästa dag kommer man tillbaka för att försäkra sig om att ingenting finns kvar. Därefter skjuter man helt enkelt askan ut över kanten ner mot åkern. Det är hela begravningen: ingen kyrkogård, ingen gravsten, ingenting. Varför likbegängelsen bara tar en timme på detta speciella ställe är ett oförklarligt mysterium och fenomen.

Tydligt hade jag ätit för mycket hos Shekhar föregående kväll, ty magen sade ifrån på morgonen, och jag kom magsjuk tillbaka till Kathmandu. Det var bara att vila och hoppas att det skulle gå över och inte sabotera 40-timmarsbussresan från Kathmandu till Delhi, som ju redan var betald och organiserad.

Efter frugal lunch på grund av riskerna lyckades jag utföra mina sista ärenden: 28 minuters intensiv e-mail, sista chansen före hemresan, och uppköp av radband åt Tibetanska Föreningen. Jag fann en plats i mitten av Kathmandu med uråldriga vita stupor och många aktiva munkar, de flesta skrynkliga och vissna - man fick intrycket att platsen måste höra till de äldsta i Kathmandu. Solen spred sitt ljus över platsen men inte utanför, så det var det perfekta stället att ta en sista kopp te och avsluta läsningen av resans finaste bok, "*Journey to Ladakh*" av Andrew Harvey. Jämfört med resan till Ladakh i somras var min nuvarande resa bara en skugga, hölj i mörker och kyla, kantad med sjukdom och plågor, och med ränskit och magtjosan som avskedspresent. Lyckligare kunde man vara och hade man sannerligen varit i Ladakh i somras.

Betecknande för trafiksituationen i Kathmandu: en gatukorsning i den trängsta delen av Thamel, tung trafik kommer in från alla fyra gränderna och pressar sig fram för att komma förbi, totalt tvärstopp vid korsningen då alla kör mot varandra och gränderna är enfiliga. Alla tutar och ingen gör någonting.

Det är fullständigt vansinne att tillåta motortrafik i Thamels trånga gränder i världens nästmest förorenade stad. Mitt magsammanbrott kan mycket väl ha varit resultatet av nervös överanspänning inför hemresan i denna mammutstad utan syre.

Överraskande var dock att inte en enda försökte sälja mig knark i Kathmandu. I Pokhara försökte alla men i Kathmandu inte någon.

Bussen avgick 19.30. Efter en timme vände den och åkte tillbaka till Kathmandu. Den vänstra framlyktan fungerade inte. En timmes reparationer resulterade i ett nytt försök. Således tog det två timmar innan vi äntligen var ute ur Kathmandu och kunde andas igen.

Som vanligt låg passagerarna om varandra och hängde på varandra. Jag var ensam västerlänning ombord igen. Speciellt besvärlig var han bredvid mig, som hela tiden klättrade på mig, och han framför mig, en knasgubbe som hela tiden slängde sig bakåt i det fjädrande ryggstolset, så att mina knän oavbrutet löpte faran att krossas. Det går inte att säga om det var gubbens eller stolkonstruktionens fel, men troligen var det bådas.

Emellertid kunde man sent på kvällen fisa igen. Det var det första och viktigaste friskhetstecknet efter magkrisen. Det visade sig så fort man var ute ur Kathmandu.

Sunauli vid gränsen nåddes klockan 7 på morgonen. Vi skulle ha varit där 5. Åter möttes man av sin reseagent med den klassiska repliken, den högsta uppmuntran en utslagen resenär kan få: "Du kommer för sent."

18. Återresan

Det var bara inledningen. Han var hjärtlig och mycket positiv, och han beredde mig den utomordentligt välkomna överraskningen att föreslå att jag skulle ta tåget i stället för bussen. Bussen till Delhi skulle ta 40 timmar och var ej att rekommendera, men tydligen var det hur lätt som helst för honom att fixa tågbiljett. Naturligtvis tackade jag ja.

Bussen till Gorakhpur blev den minsta på hela resan. Man fick inte ens plats med benen framför sig utan måste vika dem åt sidan. På samma buss uppenbarade sig två vackra italienskor från Elba. Även de hade gett sig ut på det betänkliga företaget att försöka ta sig till Delhi innan deras flyg gick. Även de hade fruktansvärda problem med att få sig inklämda i lilliputbussen, som mest naturligtvis i vanlig ordning var fullproppad med mest stående människor hela tiden ramlande över varandra. Det var bara 10 mil till Gorakhpur. Det tog tre timmar, ty även denna buss gick naturligtvis sönder mellan varven.

Även gränsen hade varit svår att passera. På indiska sidan skickade de mig tillbaka till Nepal igen, för Nepals immigrationsofficer hade skrivit fel datum på min utresa. Han fick göra om det, varpå jag skickades tillbaka till Indien igen. Andra gången gick det.

Italienskorna försvann i Gorakhpur, och jag såg dem aldrig mera. De sade att de hade fått tillsägelse att en man skulle plocka upp dem. Vem denna mannen var hade de naturligtvis ingen aning om, än mindre hade de fått något signalement på honom eller någon antydning om vad han skulle göra med dem. Hur det gick med detta företag fick jag sedermera aldrig veta.

Själv blev jag omhändertagen av Mr Gupta, som jag fått direktiv att uppsöka själv. Han var inte hemma. Efter en halvtimmes väntan började jag insistera. Då uppträdde hans bror, en smal och skinntorr liten man, som var mycket hjälpsam och lovade försöka skaffa mig biljett till tåget klockan 3, som skulle avgå om en timme. Han ville bara ha några hundra rupier för besväret. Jag gav honom fria händer.

Efter en trekvart hade han biljetten, men han var mycket noga med sina instruktioner: eftersom han skaffat den svart fick jag aldrig ta fram den och visa den förrän jag satt i rätt kupé och hade konduktören framför mig. Han menade att risken var stor, om jag tog fram biljetten bland trängseln på stationen, att vem som helst kunde norpa den ur händerna på mig. Han ordnade en särskild bärare som skulle eskortera mig hela vägen in till rätt kupé, och först där och då skulle jag betala honom 50 rupier - absolut inte mer.

Jag följde hans instruktioner till punkt och pricka. När momentet kom och jag skulle ge bäraren hans lön bad han om mer än 50 rupier. Det var det första momentet under hela Sunauli-Gorakhpur-cirkusen som jag sade nej till ytterligare utgifter.

Sammanlagt hade resan Kathmandu-Delhi kostat 3500 rupier (700 kronor), bussen hade varit av klassisk nepali-standard, och tåget var, enligt mina medpassagerare, det sämsta i Indien. Tågresan tog 18 timmar, det försenades alltså 4 timmar på vägen, och det stannade vid Old Delhi-stationen, ändstationen för alla Indiens skumrasktåg. Men resan hade varit bekväm och avstressad, jag hade kunnat sträcka ut mig och sova ut under natten, och denna bekvämlighet var värd sitt pris. Det viktigaste av allt på en resa är att hemresan fungerar.

När man kom ut från Old Delhi-stationen överfölls man genast av en rasande flock av cykel- och motorrickshawförare som alla insisterade på att få köra iväg med mig. Det var svårt att skaka dem av sig, varefter man i lugn och ro kunde ägna sig åt sin sista indiska frukost för resan med en rejäl omelett och en kanna te. Efter allt nepalesiskt slaskte var det indiska teet en befriande njutning.

Cykelrickshawn ut till flygplatsen gick naturligtvis sönder på vägen. Föraren reparerade den, varpå den gick ännu mera sönder mitt i en stor trafik Korsning just

när det blev grönt ljus. Man var ännu kvar i Indien. Det var bara att byta rickshaw, och till slut kom man ändå fram till Indira Gandhi Airport, bort från Delhi med dess svarta luft eller brist på luft, och man var redan borta och befriad från Indien, kändes det som.

Indien är världens intressantaste land om man vill studera befolknings-explosionsproblemet. Indira Gandhi, Indiens stora men kontroversiella kvinnliga diktator som uppslukade Sikkim i Indiens namn och skilde Bangla Desh från Pakistan och startade Indiens atombombsprogram, försökte åtgärda problemet, men hennes familjeplaneringsprogram togs aldrig på allvar och blev det ingenting av. Därför har Indiens befolkning tredubblats på 40 år medan den i resten av världen under samma tid bara har tvådubblats, från 3 till 6 miljarder.

Därför är storstäderna rena mardrömmen av trängsel och smuts, och därför hör medelmänniskovärdet till de lägsta i världen, i synnerhet i Bombay, Delhi och Calcutta. Staten gör ingenting åt saken, det finns inget socialt system, och utslagningen i storstäderna tilltar oavbrutet. Problemet är som en lavin i början av sin glidning, alla ser det, och alla vet att ingenting kan stoppa en lavin. De förklarar det hela med att man lever i Kali Yuga, i dödsgudinnan Kalis tidsålder, som om dödsgudinnan Kali var den enda lösningen på alla problem.

Alla hinduer jag har talat med har förvånat sig över att jag reser ensam och är ogift. "Hur kan du leva utan familj?" frågar de. "I Indien skulle det vara helt omöjligt. Att vara ogift är en social omöjlighet." Jag svarar då: "Därför har ni också världens största överbefolkningsproblem." Då tigger de och blir fundersamma.

En hindu i Naini Tal sade att Indien skulle vara nummer ett i världen om hon inte led av två problem: befolkningsexplosionen och korrruptionen. Det ena problemet ger det andra, och de bidrar till varandras skenande utveckling in absurdum.

Som västerlänning ställd inför dessa problem blir man nästan ofelbart cynisk och kall och nästan omänsklig i sin attityd till indierna. Tiggeriet blir så tjatigt att man blir uttråkad och fullständigt känslolokall inför det hårresande eländet, den vardagliga indiska trängseln som leder till den indiska nonchalansen och fräckheten gör att man lätt börjar betrakta indierna med förakt och nästan fientlighet, då de flesta indier i första hand måste betrakta en västerlänning som en möjlighet till en extra inkomst, och faktum är att de flesta indier kommer att sko sig på din bekostnad - de är inte lättlurade då de är fattiga, men du är lättlurad då du är rik, åtminstone i jämförelse. Gorakhpurcirkusen är ett typiskt exempel: varje ny agent, varje ny mellanhand innebär en ökning av dina kostnader, för extra biljett, extraservice, extrabärare, etc. Och i en så komplicerad resa som den från Kathmandu till Delhi landvägen kan du ingenting göra själv, utan du måste lämna nästan allt i andras händer. Naturligtvis gör de det bästa av saken för sig själva. De vore dumma annars. Tre gånger har jag nu rest hem över Gorakhpur, nu har jag lärt mig precis hur det fungerar, lektionen är inlärd, och man behöver inte göra det fler gånger.

Den stora underbarheten i detta helvetiska myller av kaos är upptäckten av att det faktiskt finns individualister i detta tokiga massamhälle och att man lättare kan finna vänner och bättre vänner här än kanske någon annanstans. De värsta turisterna, påpekade för mig en researrangör i Darjeeling, är de som bara reser för sig själva och bara umgås med varandra och tror att de kan ta västerlandet med sig till Indien och leva här som hemma. De flesta av dessa är engelsmän, menade han - oändligt krångliga och kinkiga. Även sydeuropéer var svåra, i synnerhet italienarna, medan fransmän och tyskar var bättre. Men bäst, menade han, var i allmänhet skandinaver, ty de kom vanligen till Indien just för att slippa västerlandet med dess lyx och överflöd och för att finna och öppna nya världar och möjligheter genom kontakten med en helt annan verklighet och dess människor. Det var, menade han,

den bästa attityden hos en resenär, och med den attityden kan en resa inte misslyckas.

Även min resa måste betecknas som lyckad, trots väderkatastrofen, trots min brutna hälsa, genom att jag fick så mycket gjort och fick så många nya intressanta vänner. Höjdpunkten var utan tvekan Darjeeling, trots den maximala kylan och det sämsta vädret, genom kontakten med familjen Douglas. Darjeeling har alltid varit mitt favorittillhåll, och dess rang av första plats tycks för varje resa bara accentueras än mera. Det kanske delvis beror på att de har Indiens bästa skolor och talar Indiens bästa engelska.

Många störs av de ohyggliga klasskillnaderna i Indien. Bihar är en av Indiens rikaste provinser resursmässigt men är Indiens fattigaste delstat, då allting ägs av en liten stormrik överklass medan resten bara är misär - det finns ingen medelklass i Bihar.

Emellertid är den materiella klasskillnaden en chimär. Materiell rikedom är bara en illusion och ett problem. De verkliga klasskillnaderna ligger i måttet av kunskap. Kunskapsklassen i Indien var alltid brahminerna, prästklassen, som alltid var överlägsna och respekterade bara genom sin djupare lärdom. Detta är helt naturligt, då kunskap är makt. En mångmiljardär är helt värdelös som människa om han inte kan läsa och skriva. Skillnaderna mellan innehavarna av den största kunskapen och den minsta är astronomiskt mycket större än skillnaden mellan rika och fattiga, och denna kunskapsklasskillnad kan aldrig utjämnas, då tyvärr majoriteten av mänskligheten alltid har föredragit okunskap, då den är enklare. Å andra sidan är de största brottslingarna i historien de politiker, som bemödat sig om kunskapsbegränsning åt folket genom att monopolisera och förvränga tillgänglig kunskap, vilket främst i historien den katolska kyrkan och kommunisterna har ägnat sig åt. Även islam har sedan 1300-talet försökt rikrika och därmed begränsa all tillgänglig kunskap, vilket är höjden av dårskap, då det aldrig kan lyckas i längden.

Därför älskar jag Darjeeling, ty den är på något sätt en förklarad stad. Med sina många skolor och höga kunskapsnivå står den långt över hela resten av Indien, och man känner sig upplyft där över den timliga världens begränsningar och befriad från all fåfänga. Bara att komma dit är ett andligt reningsbad utan motstycke, och det är inte bara teet det beror på utan kanske främst den eviga närvaron av det mest majestätiska av alla berg, Kanjenjunga, som ju alltid har varit det heliga berget för hela Sikkim, som Darjeeling rätteligen och av naturen tillhör.

19. *Hårda bandage.*

Indira Gandhis kantin hade öppnat igen. När jag förra gången lämnade Indien i augusti hade jag för flygledningen särskilt påtalat vikten av att kanten hölls öppen. Nu kunde jag njuta av en präktig avskedsmiddag där och äta mig ordentligt mätt för första gången sedan festen hos Shekhar i Kathmandu för tre dagar sedan och utan att magen protesterade. Jag avslutade med te med en *laddhu* men konstaterade att Delhis *laddhus* saknade det lilla extra som Darjeelings *laddhus* hade.

Ett antal svenskar väntade på att få släppas upp i luften mot Moskva och Stockholm. När vi äntligen släpptes in för incheckning möttes man av chockbeskedet: vårt plan skulle försenas på grund av en teknisk omställning. Flygtiden skulle bli tre timmar senare, alltså halv sex på morgonen. Det var ingenting annat att göra än att vänta.

Därmed skulle vi alla missa vårt Moskvaflug till Stockholm och kanske tvingas övernatta på Sjeremetjevo flygfält där det var 12 minusgrader. Den psykologiskt så oerhört viktiga hemresan hade skitit sig fullständigt.

Där var svenskar som skulle till Linköping, till Malmö, till Göteborg och till Norrland och Värmland. Alla satt vi nu på samma pottkant, utschasade, utsvultna, mer eller mindre slutkörda och levande på sparlåga på de sista reserverna. Och det är inte roligt att sitta och vänta på ett flygfält klockan 2 på natten utan att veta om ens flyg skall gå klockan 4, 5 eller 6, varför man heller inte vågar somna. Det var bara att konstatera att den sista och tröttaste resenatten skulle bli helt sömnlös.

Klockan 5 var alla vrak och satt i de obekvärmaste och otympligaste tänkbara ställningar och sov. Då kom en man och väckte oss och annonserade att vi skulle till en annan *Gate*. Alla var maximalt griniga. Vi måste flytta till andra änden av New Delhi Airport och där sitta och vänta medan televisionerna runt omkring oss hjärntvättade oss med videos från Bollywood, glittrande fånerier med de löjligaste och fulaste tänkbara danser, ansträngt lyckliga och leende, med exakt samma ensamma kvinnliga och manliga röst som sjunger alla indiska schlagers, hur erbarmligt och pekoralt som helst, som om Indira Gandhi Airport såg det som en absolut plikt att uppmuntra alla ihjälstrapatserade passagerare till att hålla skenet uppe och vara glada, det omöjligaste av allt, medan det hela ackompanjerades av turisternas krampaktiga Himalayahosta: där någon hostade så att det lät som om han/hon hostade upp och ut sina lungor visste man, att den personen hade varit i Indien.

Jag kom att tänka på min vän tysken, som sammanfattade sina intryck av sin resa i Indien med att, *"det är ett tungt arbete att resa i Indien"*. Han hade förbryllats av det totala slarvet överallt, högspänningsledningar och transformatorer utan isolering, hur mer än hälften av allting i Indien var fusk och plagiat och 90% provisoriskt, och hur nästan ingen hindu i Indien egentligen brydde sig om situationen. Jag kom att tänka på min vän turisten från Sri Lanka, en karikatyr av en turist, som råkat ut för allt vad en västerlänning brukar råkar ut för i Indien: bedrägerier och lurendrejare, magsjukdomar och dysenterier, fastän han tagit med sig arsenaler av mediciner och goda råd från Sri Lanka.

Vi landade i Moskva klockan 10 när jag skulle ha nått fram till Stockholm. Det ryska vinterlandskapet var surrealistiskt överkligt efter Delhi med tunga vintriga dimmor genom vilka fabriksskorstenar stack upp och spydde ut vinterrök. Det var som att komma hem till H.C.Andersens "Snödrottningen", vilken ryska tecknade klassiska dramatiska film från 50-talet hade visats i nepalesisk TV när jag var hos Shekhar. I denna frostbitna tundravärld landade vi för att få veta våra öden och vår okända destination.

Vi gavs nummerlappar i receptionen och ombads vänta. Klockan 1 skulle vi få besked. Jag hann slaska i mig en Moskvalunch med slaskig soppa, några torra skivor bröd och minimaliserade grönsaker innan klockan blev 1. Vid receptionen väntade alla svenskar. Vi stod där och väntade till klockan 2. Halv 3 fick vi besked och forslades i samlad flock till ett miniflyg till Helsingfors. Därifrån skulle vi fraktas vidare med Finnairflygplan med destination Madrid via Stockholm.

Sikten var helt klar över hela Ryssland, så att man kunde se Ladogas södra stränder och därefter hela Sankt Petersburg i sin totala omfattning. Vi flög ut över Finska Viken över Kronstadt och över Narva och böjde sedan av norrut in över Hogland och kom snart in över Pellingearkipelagen. Sandö framträdde snart i övertydlighet och därefter Lillpernaviken med hela arkipelagen omkring Sarvsalö. Där stannade flygplanet ett slag och cirklade medan det närmade sig jorden för att fara in över Borgå och ner mot Vanda. Efter landningen hade vi precis 15 minuter på oss att checka in på Madridplanet till Stockholm.

I Stockholm, efter en resa på exakt tre dygn sedan uppbrottet från Kathmandu, möttes man av ruskväder med regn och begynnande julhysteri med redan reklamnissar i tomteluvor utanför köpcentrum. Det var nästan värre än Indien.

Vädret hade utan tvekan varit den svåraste faktorn under hela resan. Luften hade varit överfuktig redan i Dharamsala, i Joshimath hade fukten och dimman tagit överhanden, sedan hade alla västerlänningar på hela resan drabbats därav och blivit sjuka och mer eller mindre lungsiktiga, (även mina elva svenska klämäckta medpassagerare från Delhi hade fått samma hosta i det ökentorra och varma Rajasthan,) och i Darjeeling-Sikkim hade den fuktiga råheten nått orimliga proportioner.

Allt beror av den hemska växthuseffekten. Luften i Indien var överallt mättad med sot- och mineralstoffpartiklar som håller nere molnen och hindrar luften från att klarna. Glaciärerna i Himalaya smälter med härresande hastighet, Gangotri med 18 meter om året och Pindariglaciären med 130 meter om året. Gangotri är Ganges källa, och om den glaciären smälter bort kan Ganges torka ut. Man räknar med att de flesta glaciärer i Indien skall vara bortsmultna vid år 2035.

Även monsyncyklerna har rubbats. Redan 1997 poängterade Steve för mig i Kumaon att man under de senaste två åren inte längre kunnat lita på vädret. Samtidigt tilltar de stora naturkatastroferna och översvämningarna. Under 60-talet förekom det 16 större klimatrelaterade katastrofer i världen. Under 90-talet var det uppe i 70.

Ett land som Indien med sina tusen miljoner fattiga människor är särskilt sårbart för klimatförändringar. Om floder torkar ut måste det bli hungersnöd och vattenbrist intill nationalkatastrofala omfattningar. Samtidigt möts man i internationella konferenser som i Kyoto 1997 och diskuterar problemen och kommer överens om 5-procentiga begränsningar av växthusgaser medan vad som behövs och krävs är 90%, de 90% som USA, Europa, Japan, Australien och Canada släpper ut medan dessa länder minst berörs av naturkatastroferna, som till 90% drabbar sådana oskyldiga länder som Indien.

När jag kom hem läste jag om fiaskot i Haag. Åter har problemen diskuterats men ingenting gjorts.

Det var inte bara jag som behövde hårda bandage efter denna resa, och inte bara hela Indien, utan fastmer hela världen.

Slut.